UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Vývoj lezeckých klasifikačních stupnic v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Vypracoval:

Mgr. Jiří Baláš, Ph.D. **Ondřej Jesenský**

Praha, duben 2013

Abstrakt

Název práce: Vývoj lezeckých klasifikačních stupnic v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau.

Cíle práce: Posoudit ucelený vývoj lezeckých klasifikačních stupnic a jejich specifik v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau.

Metoda: Rešerše primární a sekundární literatury. V prvním případě se jednalo o průvodce jednotlivých lezeckých oblastí. V případě druhém šlo o články v lezeckých časopisech, odborné studie, popularizační publikace a autobiografie významných lezců.

Výsledky a závěr: Zjistili jsme analogii v historickém vývoji etap v Lake District a v Sasku (dosahování vrcholků lehkými cestami, přesun do žlabů a komínů, počátek boulderingu a lezení hran, lezení hladkých stěn). Další poznatek svědčí o tom, že největší nárůst nových stupňů byl vždy spojen s velkou lezeckou osobností (Pete Livesey, Bernd Arnold, Jacky Godoffe). Výsledky svědčí o skutečnosti, že nelze vypozorovat pravidelnou progresi lezeckých klasifikačních stupňů, což bude s jistotou platit i v budoucnosti, a ukázaly významnou stagnaci v navyšování nejtěžších stupňů obtížnosti především v Lake District a v Sasku v první polovině 20. století. Práce také potvrdila, že lezecké klasifikační stupnice budou stále věcí nedokonalou a subjektivní i přes viditelnou snahu objektivizace. Stvrdila také, že se klasifikace stává stále specifičtější a konkrétnější ve smyslu terénu lezení, způsobu lezení a dalším podmínkám.

Klíčová slova: Sportovní lezení, tradiční lezení, bouldering, klasifikační stupnice.

Abstract

Title: Development of climbing scales in the Lake District, in Saxony and in Fontainebleau.

Goals: Assess the comprehensive development of climbing scales and their specifics in the Lake District, in Saxony and in Fontainebleau.

Method: Research was done, using primary and secondary literature. In the first case guides to various climbing areas were used. In the second case articles from climbing magazines, professional studies, popular publications and autobiographies of the most known climbers were used.

Results and conclusion: We find an analogy in the historical development of stages in the Lake District and Saxony (the easy way period, the gully and chimney period, beginning of bouldering and climbing edges, the slab and wall period). Other evidence suggests that the largest increase of new degrees have always been linked with a major climbing figure (Pete Livesey, Bernd Arnold, Jacky Godoffe). The results attest the fact that we can not observe the regular progression of climbing classification levels and this fact will certainly be valid also in the future. The results also showed a significant stagnation of increase the hardest levels especially in the Lake District and Saxony in the first half of the 20th century. Bachelor's thesis also confirmed that climbing scales are still imperfect and subjective despite visible efforts to objectify them. It also affirmed that the classification becomes more specific and concrete in the sense of terrain climbing, climbing methods and other conditions.

Key words: Sport climbing, traditional climbing, bouldering, climbing scales.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Jiřího Baláše, Ph.D. a že jsem v ní uvedl veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil. Práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

…… ……

Ondřej Jesenský

Poděkování

Mnohokrát děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Balášovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za mnoho podnětných informací, za cenné rady a připomínky. Především jsem však vděčný za trpělivost a velkou podporu.

Svoluji k zapůjčení své bakalářské práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení:	Číslo občanského průkazu:	Datum vypůjčení:	Poznámka:

OBSAH

1 ÚVOD **9**
2 CÍLE PRÁCE **11**
3 METODIKA PRÁCE **12**
3.1 Metody získání dat **12**
4 REŠERŠNÍ ČÁST **13**
4.1 Slovo o historii evropského horolezectví k pochopení skalního lezení **13**
4.1.1 Počátky horolezectví **13**
4.1.2 Osvícenství a dobytí Mont Blancu **14**
4.1.3 Zlatý věk horolezectví a období po zlatém věku horolezectví **15**
4.1.4 Rozvoj vybavení **16**
4.1.5 Éra velkých stěn **17**
4.1.6 Opojení technickým lezením **17**
4.1.7 Vývoj horolezectví po druhé světové válce **18**
4.2 Počátky skalního lezení a boulderingu **19**
4.3 Anglie jako kolébka skalního lezení **21**
4.4 Lake District **22**
4.4.1 Dosahování vrcholků lehkými cestami **22**
4.4.2 Přesun do žlabů a komínů **23**
4.4.3 Počátek boulderingu a lezení hran **23**
4.4.4 Lezení hladkých stěn **24**
4.4.5 Situace po roce 1945 **25**
4.4.6 Lezecká exploze v 50. letech **25**
4.4.7 Vývoj v 60. letech **27**
4.4.8 Od 70. let dodnes **28**
4.5 Pískovcové lezení v Sasku, České země a pískovcové lezení **32**
4.5.1 První pokusy o výstupy **32**
4.5.2 Situace na začátku 20. století **33**
4.5.3 Další posun obtížností po první světové válce **34**
4.5.4 Období od roku 1945 po Bernda Arnolda **35**
4.5.5 Bernd Arnold a jeho pět stupňů vpřed **37**
4.5.6 Vývoj obtížnosti od 80. let 20. století **38**
4.5.7 Závěrem k Sasku **39**

4.6 Vznik boulderingu **45**
4.7 Fontainebleau **46**
4.7.1 Přelom 19. a 20. století **46**
4.7.2 Pierre Allain **47**
4.7.3 Nové obtížnosti po 2. světové válce **49**
4.7.4 Vývoj v 60. a 70. letech **50**
4.7.5 Jacky Godoffe a jeho výkony v 80. letech **50**
4.7.6 Nové tisíciletí **51**
5 DISKUSE **54**
6 ZÁVĚR **58**
7 LITERATURA **59**

1 ÚVOD

Lezení jako přirozený pohyb člověka je spojeno s tělesnou činností od nepaměti. Kořeny tradičního lezení, sportovního lezení i boulderingu lze velmi zhruba a obecně datovat od dob, kdy se zraky horolezců přestaly upínat k horským vrcholům a začala dodnes trvající etapa dobývání sice nižších, avšak často o mnoho obtížnějších, skalních útvarů.

Lezecká obtížnost předkládá širokou paletu pohledů na ni samotnou a zprostředkovává četné skutečnosti jejího rozdělení a vývoje obecně. Klasifikační stupnice mají za sebou dlouhou historii a tradici ať již s lepšími či horšími tendencemi na jejich zdokonalení nebo zpřesnění.

Počátky samotného hodnocení můžeme určit tam, kde se prostá chůze mění v lezení. Naopak konec se nachází na nejzazší hranici lezeckých možností. Každá obtížnost je nutně determinována lokálním terénem. Důležité je také podotknout, že hodnocení cest vychází z klidových podmínek, což znamená klidné počasí bez bouřek, silného větru, sněžení atd.

Zprvu nebylo lezeckých obtížností zapotřebí, sportovní hodnota byla vyjadřována soupisem výstupů nebo prvovýstupů. Postupem času však samotný vrchol nestačil. Přirozená lidská soutěživost přivedla lezce k specifickým cestám nejen na vrchol a k jejich rozlišení byla potřeba klasifikace. Obtížnost je třeba chápat jako určitý informativní údaj a neztotožňovat ji s jediným měřítkem samotného výkonu. Je nutné mít také na paměti, že stupnice jsou stále věcí nedokonalou a subjektivní.

Tři vybrané oblasti stály u zrodu skalního lezení, chcete-li pískovcového skalního lezení v případě Saska a boulderingu v případě Fontainebleau. Všechny tři si také vytvořily vlastní specifické otevřené klasifikační stupnice. Bez výjimky měly tyto zásadní lezecké terény vliv na vývoj vybavení, styl přelezu cest, stavbu cest, vývoj jištění, tradiční lezení, volné lezení, technické lezení, sportovní lezení, bouldering i horolezectví, ale v neposlední řadě především zde na těchto místech dali lezci poprvé přednost obtížným komínům, žlabům, spárám, hranám a stěnám před vrcholem jako takovým, čímž dali vzniknout prvním lezeckým klasifikačním stupnicím.

Avšak již dříve existovala slovní rozlišení u horolezců na zprvu výstupy lehké a

těžké, popřípadě lehké, těžké a velmi těžké. První náznaky stupnic můžeme časovat do počátků 19. století (první oficiálně přijatá stupnice byla v roce 1894 Beneschova).

Budeme hledat odpovědi na otázky: Kdo má opravdu právo a kompetenci založit novou klasifikační lezeckou stupnici nebo ji rozšířit? Je vůbec možné klasifikovat objektivně (s tím spojená neustále přítomná lezcova subjektivita)? Jakým způsobem zasahovalo do stupnic stále se zlepšující vybavení? Proč se klasifikace stává stále specifičtější a konkrétnější ve smyslu terénu lezení, způsobu lezení a dalším podmínkám?

Záměrem naší práce bude představit sjednocený vývoj lezeckých klasifikačních stupnic v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau. Avšak skutečnost velkých diferenciací nejen ve stupnicích jako takových, ale i z pohledu samotného lezení, jištění, používání podpůrných prostředků, oficiálního povolování dalších stupňů či charakteru skal se zaměříme a budou pro nás podstatné spíše faktory společné, ovlivňující významně lezecký i horolezecký svět, než specifické jednotlivosti, avšak ani ty samozřejmě nemohou být opomenuty.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem práce je posouzení uceleného vývoje klasifikačních lezeckých stupnic a jejich specifik v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau.

Dílčí úkoly práce:

- Provést analýzy historických a současných lezeckých průvodců, odborných i popularizačních publikací a monografií významných lezců se zaměřením na zmíněné tři oblasti a jejich vývoj stupňů obtížnosti.
- Sledovat historické paralely a analogie v klasifikačním vývoji v horolezectví a lezení obecně. Objevit nové souvislosti.
- Zaměřit se na dané evropské lezecké terény, na jejich změny klasifikačních stupnic a pokusit se definovat oblastní specifika.
- Analyzovat fakta, kdy a za jakých okolností ke změnám v obtížnosti v daných oblastech došlo, jaká byla sama geneze a kdo byl jejím strůjcem.
- Charakterizovat dynamiku vývoje obtížnosti v oblastech.
- Nalézt vztahy mezi minulostí a přítomností, přispět k jejich porozumění.

3 METODIKA PRÁCE

3.1 Metody získání dat

Pro získání dat jsme použili syntézu primární a sekundární literatury. Syntézou v historickém významu chápeme proces výběru, organizaci a analýzy dokumentů. Budeme popisovat události, jejich propojení a význam pomocí rozboru a interpretace. Vyhodnocování historických dat a informací je obvykle nazýváno podle Cohena (1980) historickou analýzou a data tímto procesem získaná jsou označována jako historický důkaz. Ten má být popsán tak, jako obsah validovaných faktů a informací akceptovatelný jako pravdivý. Podle Hendla (2008) půjde o komparativní historický výzkum více časových období, který porovnává data o procesech v delším časovém období na více místech. Důležitý je také pojem kontextualizace, který dovoluje určit následnost událostí a podává podklady pro zpracování materiálu jako vyprávění.

Syntéza primární literatury

Podrobná analýza a konfrontace primární literatury ve formě oficiálních lezeckých průvodců Kletterführer Sächsische Schweiz, Fountainebleau – 1115 straight ups in Fountainebleau a Escalade à Fontainebleau.

Syntéza sekundární literatury

Druhou neméně důležitou složkou jsou publikace charakteru sekundárního, posloužily i například webové portály významných lezeckých průkopníků. Dále byly použity a konfrontovány informace z populárně psaných publikací, z odborných článků a knih o horolezectví a lezení, z poznatků monografií lezců, z vysokoškolských prací, z internetových portálů zaznamenávající lezecké klasifikační obtížnosti, z důvěryhodných cizojazyčných vědeckých článků nebo výstupů na odborných konferencích. To vše podává nejlepší možnou cestu k objektivním odpovědím na otázky a na zaznamenání samotného vývoje lezeckých stupnic v co nejobjektivnějším duchu.

4 TEORETICKÁ ČÁST

4.1 Slovo o historii evropského horolezectví k pochopení skalního lezení

V této kapitole bych rád objasnil vznik pojmu sportovní lezení. Abychom ho pochopili v celé jeho šířce, je potřeba v krátkosti poznat horolezeckou historii obecně, z které se podle autorů Diešky a Širla (1989) sportovní lezení vyčlenilo. Avšak je nutno zmínit, že existují i názory odlišné. Podle Baláše, Strejcové a Vomáčka (2008) samozřejmě horolezci k rozvoji sportovního lezení přispěli, ale tvrzení, že vzniklo z horolezectví, se jim jeví jako odvážné. Považovat horolezectví za zastřešující pro lezení sportovní, podle nich popírá dlouhou historii vývoje lezeckých aktivit. Pro úvodní slovo o historii zde budeme horolezectví obecně chápat podle prvních zmíněných autorů jako pohyb v horolezeckém terénu.

4.1.1 Počátky horolezectví

Od nepaměti se hory a obzvláště velehory považovaly za sídla bohů. Existovaly ale i názory, že na úpatích hor mají doupata všemožné nestvůry, baziliškové a draci. Lidé vrcholy považovali za něco nepřístupného a jedinci, kteří se na ně vydávali, byli považováni dlouhou dobu za smyslu zbavené. Je ale skutečností, že byly nalezeny důkazy o osidlování hor člověkem už v předhistorickém období jako kresby v přímořských Alpách a malby na Kavkaze nebo na Nové Guineji (Dieška, Širl, 1989). Avšak o mnoho obsáhlejší a obšírnější jsou informace z přechodů vojenských tažení přes velehory, ať už to byl Alexandr Veliký v 4. st. př. n. l. nebo Hanibal o jedno století později. Alpy jako nejvyšší evropské pohoří mělo ve starověku i v dalších obdobích bezpochyby mnoho funkcí. Jmenujme jen pár z nich: funkci obrannou (Římské říši sloužily jako hradba), funkci domovskou (alpská údolí byla osídlena od nepaměti), funkci krycí (ukrývalo se zde mnoho utečenců) a v neposlední řadě později i funkci vědeckou, ke které se dostaneme především u osvícenství.

Jistým přelomem a počátkem horolezectví jako takového můžeme považovat období začínající renesance a humanismu výstupem na Mont Ventoux Francescem Petrarcou roku 1336. Případně můžeme považovat za zrod také rok 1492, tedy konec

středověku a počátek novověku, kdy byl proveden expediční výstup na Mont Aiguille Antoinem de Ville. Obecně však musíme předpokládat, že kromě doložených výstupů působilo v horách, přinejmenším ve středověku, tisíce horolezců, kteří lezli jen pro své potěšení a neměli potřebu své výstupy zaznamenávat, proto zde ilustrující průlomové výstupy je potřeba brát s jistou rezervou. Téměř nikdy neexistuje absolutní důkaz panenství vrcholku hory.

4.1.2 Osvícenství a dobytí Mont Blancu

Další styčný bod v historii horolezectví představuje doba osvícenství a s ní spojené především přírodovědecké objevy. Někdy je tato doba označována i za dobu horolezeckého přelomu. Na švýcarské humanisty a přírodovědce, jako byli botanici Gesner a Claudius, či topografové Tschudi a Simler (Procházka, 1990), dostávajících se do hor v 16. století, navazuje silná vlna přírodovědeckého bádání v 18. století. Z mužů, kteří zasvětili život poznání hor ve zmíněném století, stojí za připomenutí alespoň francouzský vědec Belsazar Hacqueta, který prováděl rozsáhlé výzkumy v botanice, mineralogii i geologii a který působil v Dolomitech, v Tatrách nebo v Julských Alpách. Evropa byla plna myšlenek Johna Locka a Jean-Jacques Rousseaua, kteří odkazovali k přirozené svobodě i výchově člověka. Památná věta druhého jmenovaného: *„Vraťme se k přírodě.“* (Procházka, 1990, s. 26), měla samozřejmě vliv i na horolezectví.

Avšak pro samotnou historii horolezectví jsou primárně důležití jiní dva muži, a to konkrétně Jacques Balmat a Michel Paccard. Utvářející se povolání horského vůdce bylo výsadou prvního zmíněného, druhý byl lékařem. Právě oni se dostali vůbec jako první na vrchol nejvyšší evropské hory Mont Blanc v srpnu roku 1786 (za nejvyšší byl určen v roce 1745). O výstup se nepřímo zasloužil i učenec, ale především nadšenec do této hory Horace Bénedict de Saussure, který vypsal odměnu na její dosažení. O rok později sám okusil, jaký je to pocit stát na střeše Evropy.

Zajímavá je problematika ženského prvovýstupu. Za první ženu na vrcholu Mont Blancu je považována Henrietta d´Angeville, psalo se září roku 1838. Její prvenství je zdůvodňováno tím, že vrcholu dosáhla vlastními silami. Ballu (1997) totiž poukazuje na její předchůdkyni Marii Paradisovou, která údajně již v roce 1809, tedy téměř o třicet let, Henriettu d´Angeville předešla, avšak nikoli vlastní silou. Podle svědectví byla k vrcholu donesena, dostrkána a dovlečena spolulezci. Tato „doba přelomu“ je důležitá

také pro ustálení pojmu horského vůdce, o který se zasloužil především Jacques Balmat.

4.1.3 Zlatý věk horolezectví a období po zlatém věku horolezectví

Do 60. let 19. století se horolezectví ubíralo v duchu a upřednostnění sportovní stránky. Byly vylezeny téměř veškeré vrcholky Alp, přibližně 9/10 (např.: Grossglockner v roce 1800, Jungfrau v roce 1811 či Signalkuppe v roce 1842). Jednalo se o období nejlehčích výstupů na vrchol. Jinak řečeno šlo o to, aby lezec zdolal vrchol a nebylo důležité jakou technikou, cestou, obtížností či za jaký časový úsek. Závěr tohoto plodného období, konkrétně to byla léta 1854 – 1865, je často nazýván „zlatý věk horolezectví“, chcete-li „zlatý věk alpinismu“. Celou éru odstartovali Sir Alfred Wills a jeho průvodci, když zdolali Wetterhorn v roce 1854. V roce 1857 vznikl také první britský Alpský klub v Londýně, který předznamenal nástup Angličanů v Alpách a to především Alberta Fredericka Mummeryho. Jen pro představu, první ženský horolezecký klub vznikl také v Londýně až roku 1907. V roce 1865 se odehrála dnes již legendární výprava na Matterhorn, kterou vedl Edward Whymper. Výsledkem bylo úspěšné zdolání vrcholu po dlouholeté snaze nejen jím samotným. Tento výstup je však spojen s tragédií, při které zahynuli čtyři z celkových sedmi účastníků výpravy. Příčinou byl lidský faktor ale i tehdejší nekvalitní konopná lana. Tímto neštěstím končí období „zlatého věku“.

Následující epochu bychom mohli nazvat zjednodušeně „obdobím po zlatém věku“. Obecně řečeno do konce 19. století bylo již v Alpách vše vylezeno. Jiné vysoké a slavné vrcholy byly vyloučeny faktorem vzdálenosti (Pamír, Himaláje,…), a tak se horolezci začali soustředit na těžké výstupové cesty, tedy nikoli na zdolání vrcholů jakýmkoli způsobem. Velice důležitá je skutečnost, že se cenila estetická stránka, to znamená obtížnost výstupu. Tuto revoluční změnu v celém horolezectví můžeme nazvat „změnou charakteru“.

Po určitou dobu si zachovávali vedoucí pozici v alpinismu Angličané, především Whymper a Mummery. Avšak s postupem času nejenom na ně samotné začali útočit horolezci z dalších především alpských zemí, jako bylo Švýcarsko, Francie, Itálie, částečně Německo a především Rakousko, bohatě obdařené horskými masivy. S odkazem na Mummeryho je důležité podotknout, že lezl jako jeden z mála bez vůdce. V té době bylo zvykem, že si turista zaplatil horského vůdce a ten ho dovedl až na vrchol. Za zmínku stojí i první Američan, který podnikal horolezecké výstupy v Alpách,

jeho jméno bylo William Augustus Brevoort Coolidge. I to svědčí o zvuku a renomé Alp ve světě. Bez povšimnutí jistě nemůže zůstat ani obrovský alpský rozmach turistiky. Lidé z celé Evropy, především zámožnější vrstva, jezdili do Alp za dobrodružstvím. Tuto touhu podnítil bezpochyby proud romantismu, s kterým souvisela jména jako Friedrich Schiller nebo George Gordon Byron. Právě od těchto dvou spisovatelů přejala tehdejší vládnoucí třída nový životní postoj přející hrdinům (horolezcům a lezcům).

Zájem o nejvyšší evropské pohoří způsobil, že mnohé cesty, které byly před několika lety považovány za velice obtížné, ba dokonce za nemožné (vrchol Matterhornu), byly lezeny každoročně několikrát. Avšak stále existovaly stěny, které vylezeny ještě nebyly, jako severní stěna Matterhornu, severní stěna Eigeru nebo stěny Mont Blancu. Tyto cesty dělalo těžkými kombinace ledu, skály, sklonu a častého velice špatného počasí.

4.1.4 Rozvoj vybavení

Současně s „obdobím po zlatém věku“ se v Anglii v 70. a 80. letech 19. století rozvíjí skalní lezení, které bylo tehdy považováno za nové sportovní odvětví. Průkopníky se stali Clinton Thomas Dent a již zmíněný Mummery, kteří brzy pochopili, jak obrovský má vliv trénink na skále na horolezectví samotné. Sám Mummery podotýkal: *„The essence of the sport lies not in ascending a peak, but in struggling with and overcoming difficulties.“* (Thompson, 2010, s. 2) Centry skalního lezení byly především hornaté končiny Skotska, severního Walesu a Lake Districtu. Nesmíme ale zapomenout ani na oblast Saska, kde se lezlo již od poloviny 19. století nebo na francouzské Fontainebleau.

S rozvojem nového sportu se objevují i novinky ve vybavení. K již známým horolezeckým pomůckám z 19. století jako byla dřevěná tyč s železným bodcem (předchůdce cepínu), primitivní stoupací železa (předchůdce maček) nebo sekera na led, přibyly nové výdobytky.

Na přelomu 19. a 20. století se používaly skoby s kroužkem, skrz které se provlékalo lano. Hans Fiechtl však mezi roky 1910 – 1912 vynalezl skalní skobu s okem, do níž se lano cvakalo přes karabinu. Kolem této inovace se ale rozhořel spor Paula Preusse s Hansem Dülferem. První jmenovaný byl zastáncem volného lezení čili bez jakýchkoliv pomůcek. Souhlasil s použitím skob pouze v případě hrozícího

nebezpečí, avšak striktně je vyloučil jako podpůrný prostředek pro postup v lezení. Naopak Hans Dülfer zastával postoj opačný. Jejich spor nakonec skončil vítězstvím obou, protože přímým důsledkem byly kvalitativní změny v horolezectví i v lezení obecně. Dülferovi jsou dále přičítány inovace jako lezení sokolíkem, slaňovací sed, kyvadlový traverz a zefektivnění práce s lanem i karabinami. Novinkou byly také ocelové karabiny pro horolezectví od Otty Herzoga z let 1909 - 1910. Konopná lana byla nahrazena nylonovými lany po druhé světové válce.

Postupem času se nový sport začal těšit obrovské oblibě nejen ve Velké Británii, nýbrž i v celé Evropě.

4.1.5 Éra velkých stěn

30. léta se někdy nazývají „érou velkých stěn“. Počátek tohoto období ale spadá už do roku 1878 výstupem Denta severní stěnou na Grand Dru. Název „éra velkých stěn“ je odvozen z úspěšných pokusů o již zmíněné nepokořené alpské stěny Matterhornu, Eigeru a Mont Blancu. Nejdéle však horolezcům trvalo zdolat severní stěnu Eigeru, tzv. direttissimu. Podařilo se to až německo-rakouskému týmu v červenci roku 1938. Výstup označoval vyvrcholení své doby a svědčil o nejvyšším horolezeckém standardu nejméně ještě třicet let poté. Před prvním přelezením si ale direttissima vyžádala mnoho objetí.

4.1.6 Opojení technickým lezením

Ve vývoji horolezectví nemůžeme opomenout technické lezení se začátkem v 30. letech 20. století, které mělo vliv i na sportovní lezení. Při tomto novém stylu lezec používal rozmanitých technických pomůcek, aby se udržel na skále a stoupal vzhůru. Touto technikou mohly být zdolávány i do té doby nepřístupné skalní stěny. Nejznámější lezec, který se technickým lezením proslavil, byl Ital Emilio Comici, i když jeho dialektismus se projevil při tezi: *„S penězi a časem by bylo možné zpřístupnit jakoukoliv stěnu. Stačilo by tam poslat specializované dělníky. Ale to už by nebylo horolezectví.“* (Ballu, 1997, s. 107)

Používání umělých pomůcek se nejprve projevilo v ledovém terénu, kdy horolezci vysekávali stupy pomocí sekyrek. Tento jev se snažil odstranit Oscar Eckenstein, který roku 1908 vyvinul nová stoupací železa s deseti hroty, jak udává

Dieška a Širl (1989). Tuto inovaci s pomocí přidáním cepínu zdokonalili Francouzi. V lezecké terminologii se nový způsob označoval jako francouzská technika lezení v ledu.

Přelom 19. a 20. století byl tedy ve znaku nových pomůcek a výdobytků, avšak přijetí lezeckou společností nebylo vždy pozitivní. Nemalou roli v diskusi a inovaci v lezení obecně hrála rakousko-německá škola, někdy také nazývána mnichovská a vídeňská, reprezentována již zmíněnými jmény jako Hans Fiechtl, Otto Herzog a Hans Dülfer.

Zřejmě největší negativní stránkou technického lezení v průběhu let bylo nenapravitelné ničení skal, což vedlo k mnoha debatám o etice. Jako ilustrativní příklad se nabízí podle Dieška a Širla (1989) přelez výše zmíněného Emilia Comiciho, který při přelezení Cimy Grande v Alpách použil na devadesát skob a padesát karabin. S trochou nadsázky tím dokázal, že stěna není přelezitelná, nýbrž přeskobovatelná. Stávalo se také, že na populárních stěnách, na kterých bylo použito při prvním přelezu kolem desítek skob, se za účelem snížení náročnosti vyšplhal počet zatlučených skob i přes sto.

Vyvrcholení, a s tím spojená krize této éry, se datuje do 60. a 70. let 20. století. S odkazem na Emilia Comiciho se dospělo k vystřízlivění. Lezci pochopili, že s technickými pomůckami lze vylézt cokoli, a tak přestali být obdivováni lezci i cesty technicky přelezené.

4.1.7 Vývoj horolezectví po druhé světové válce

Po druhé světové válce se objevili především tři velcí horolezci vzájemně na sebe navazující a odsuzující technické lezení, kteří se zasloužili o poválečný rozmach a o návrat k volnému lezení. Byli to Hermann Buhl, Walter Bonatti a Reinhold Messner. První jmenovaný se proslavil čistými sportovními výkony v 50. letech v sólovém a zimním horolezectví. Po Buhlovi zbyly přelezené cesty nejvyšší obtížnosti té doby. Bonatti našel v Buhlovi inspiraci a pokračoval v jeho započaté práci. Těžko tyto dva srovnávat, ale žák spíše svého učitele a inspirátora překonal. Šedesátá léta to je již Reinhold Messner, který se proslavil především svými himalájskými výstupy, avšak pro nás je spíše důležitá jeho filozofie. „*Správně odhadl, že při dalším rozvoji sportovního horolezectví jsou jen dvě možnosti: buď hledat stále těžší problémy a zároveň zvyšovat počet technických pomůcek, anebo zůstat zatím při stejných problémech a technické pomůcky omezovat.*“ (Dieška, Širl, 1989, s. 75) Analogie platí i pro sportovní lezení.

Zajímavostí je také fakt, že v druhé polovině 20. století zjistili Evropané i Američané, že jejich názory na moderní horolezectví i lezení se vyvíjí téměř paralelně.

Volné lezení se zcela prosadilo v horolezeckém i lezeckém světě mezi 70. a 80. léty 20. století. Tato myšlenka udává směr a kontinuitu sportovního vývoje i vývoje technických a umělých pomůcek do dnešních dob.

4.2 Počátky skalního lezení a boulderingu

Dnes se na sportovní lezení nahlíží již jako na samostatnou disciplínu, která se vyčlenila z horolezectví a jistý vliv na jeho utváření mělo i volné a pískovcové skalní lezení. Tento fakt nám podpořil rok 2007, kdy vznikla Mezinárodní federace sportovního lezení IFSC. Duch zábavy a fair play, které do skalního lezení vnesli průkopníci, je dnes stále aktuální, avšak rychlý proud změn mění tvář sportu (Craesey, 2000). Snad nejnápadnějším moderním rysem je specializace, spočívající ve skutečnosti, že dva skalní lezci mohou provozovat zcela odlišné sporty jako sportovní lezení, lezení velkých stěn či tradiční lezení.

Abychom se však dostali ke vzniku sportovního lezení jako takového, musíme určit samotný počátek záměrného skalního lezení. Jak již bylo řečeno, počátky se spojují s druhou polovinou 19. století v Anglii. Nebudeme ale daleko od pravdy, když zmíníme i oblast Saska, centrum pískovcového lezení, a Fontainebleau. Francouzská oblast je známá především pro počátek boulderingu. Lezení na skalách bylo ale tehdy považováno za něco zvláštního a bylo bráno jen jako příprava do velehor. Až do dnešní doby se dochovalo tehdejší označení. Zmíněným anglickým skalním terénům se říkalo i dosud říká „cvičné skály“.

Ke konfrontaci je ale nutné zmínit skutečnost, že za počátek sportovního lezení je také bráno období 70. a 80. let 20. století (Baláš, Strejcová, Vomáčko, 2008). V tomto období se skály zajišťují fixním jištěním a vzniká i soutěžní lezení. S touto dobou bývají spojována jména lezců jako Stefan Glowacz, Patrick Edlinger či Lynn Hillová.

Jako nejobecnější definici sportovního lezení můžeme převzít tezi ze článku Sportovní lezení a jeho místo v horolezeckých disciplínách od Vomáčka a Vomáčkové (2001, s. 218): *„Sportovní lezení - lezení, při kterém převládají obtíže fyzické nad*

psychickými.“ Ke konfrontaci použijeme další dvě definice sportovního lezení. První je od autora Creaseye (2000, s. 15), který představuje již konkrétnější řešení pojmu: *„Sportovní lezení - styl lezení, který používá nýty jako hlavní prostředek jištění, což lezci umožňuje soustředit se na techniku a obtížné manévry.“* Definice od Baláše, Strejcové a Vomáčka (2008, s. 8) je zřejmě vyčerpávající: *„Sportovní lezení – je podskupinou lezeckých aktivit s danými pravidly, která je provozována na umělých stěnách nebo v přírodních terénech. Pravidla zahrnují styl a klasifikaci přelezu, místní doporučení a restrikce. K disciplínám sportovního lezení patří lezení zajištěných cest na skalách, lezení na umělé stěně, bouldering, případně i sportovní lezení v ledu.“*

Hlavními centry lezení na skalách byla ke konci 19. století oblast Lake District a Saska. Nejednalo se však ještě o sportovní lezení. V prvním případě šlo o pomezí volného a tradičního lezení a v druhém se jednalo o zcela specifické pískovcové skalní lezení. V německé části Saska se však nikdy ze cvičných důvodů nelezlo. Lezci brali tamější věže jako dobyvatelé alpských štítů vrcholky Alp. Za cvičné skály u nás můžeme považovat do druhé světové války českou část Saska (viz dále), skály u Černolic (od roku 1904) a skály v Divoké Šárce.

V Sasku jsou zaznamenány prvovýstupy na zdejší pískovcové věže již v průběhu 19. století. Avšak pro představu, první slaňovací kruh v této oblasti byl zatlučen až v 90. letech 19. století. Na počátku 20. století pak dochází k výrazné expanzi lezeckých prvovýstupů, obtížností a především k definování pravidel lezení na pískovcových skalách, která byla silně proti používání umělých pomůcek a změnám povrchu skal. Předběhla tím vlastně celé alpské horolezectví, které si prožívalo období technických pomůcek a s tím související propagování již zmíněného technického lezení. Pravidla na pískovcových skalách je možné shrnout do několika zásad: „L*ézt pouze vlastní silou, k jištění používat jen přírodních útvarů, nenarušovat povrch skály.“* (Dieška, Širl, 1989, s. 225)

V oblasti Lake District stejně jako v Sasku jsou záznamy o výstupech už z 19. století. V 70. a 80. letech dochází již k zmíněnému počátku zájmu o skály v Anglii. Na přelomu století pak můžeme sledovat historickou analogii se Saskem ve velkém nárůstu prvovýstupů. Důležitý je také fakt, že Angličané, ale i lezci v Sasku, byli od začátku striktními odpůrci skob a tím zřejmě nevědomě přispěli k myšlence volného lezení, které poskytovalo největší příležitost a možnost k posunování lezeckých obtížností a výkonu. Je ale důležité podotknout, že by v Sasku skoby ani nefungovaly z důvodu

geomorfologie skály. Od Saska se však Lake District lišilo možností a realizováním boulderingu. Prvním doloženým boulderistou byl již zmíněný tvůrce desetihrotých maček Oscar Eckenstein v 80. letech 19. století. Faktem však je, že ve francouzské oblasti Fontainebleau se lezlo na menší pískovcové kameny již v 70. letech 19. století.

Společný a největší význam pro sportovní lezení mělo Sasko a Lake District v té skutečnosti, že se již nejednalo o zdolání skály jako takové, ale o přelezení dané cesty s určitou obtížností. Nikoli s nadsázkou můžeme tvrdit, že se v těchto oblastech lezly nejtěžší cesty své doby. Společným atributem zůstává i fyzická a psychická odolnost při lezení, především kvůli nízké frekvenci a výskytu kruhů či skob. Dnes se však vyskytují tendence a tlaky k lépe zajištěným cestám. *„Ne, že by byly odmítány psychicky náročné cesty, ale je dána přednost lepšímu zajištění.“* (Vomáčko, Vomáčková, 2001, s. 217) Dalo by se také říct, že sportovní lezení vzniklo s touhou po co nejvyšší výkonnosti spojenou s co největším bezpečím a jistotou.

4.3 Anglie jako kolébka skalního lezení

Začneme-li ze široka, tak žádná země s tak malým počtem horských oblastí nehrála v historii horolezectví, popřípadě lezení, tak významnou roli jako Anglie. Od poloviny 19. století do téměř poloviny 20. století měla nemalý vliv na směr horolezectví (Thompson, 2010). Vzpomeňme jen na „zlatý věk horolezectví“, kdy bylo v Alpách vylezeno za jedenáct let třicet devět nových panenských vrcholů a z toho jen na osmi chyběla anglická výprava. Je ale také potřeba říct, že ze začátku byly hory a skály v Británii brány pouze jako tréninková oblast a jako náhražka Alp. Pohled se však brzy změnil.

Nespolehlivé počasí, široký výběr a vysoká kvalita výstupů, to jsou typické charakteristiky pro lezení v Anglii. Navzdory relativně malé rozloze se může pyšnit komplexní geologií. Rozkládají se zde žulové skály, vápencové útesy, rulové hrany, vrstvené pískovce nebo břidlicové doly. Tyto veškeré typy a materiály skal nacházející se v oblastech Lake Districtu, Peak Districtu, severního Walesu, Skotska i na jihozápadě země, dávají společně skalnímu lezení velký potenciál. Opravdové počátky anglického lezené jsou však spjaty především s národním parkem Lake District na severozápadě.

4.4 Lake District

Autoři H. M. Kelly a J. H. Doughty (1937) rozdělují vývoj tamějšího lezení na čtyři základní etapy. Avšak podotýkají, že je velice obtížné určit dataci přesně. Proto se některá období překrývají. Dobu do roku 1880 nazývají *„Easy Way“* (s. 1). Volně můžeme přeložit jako dosahování vrcholků lehkými cestami. Následující dvě dekády 1880 – 1900 označují jako *„Gully and Chimney“* (s. 1), tedy přeorientování se lezců na lezení žlabů a komínů. Tyto cesty se lezly v zimních obdobích především kvůli suchému prostředí. Třetí období se velkou mírou překrývá s druhým. Je datováno na roky 1890 – 1905 a je nazýváno *„Ridge and Arête“ (Rib)* (s. 1), čili lezení hran. Jako poslední etapu označují autoři časový úsek od roku 1905 až dodnes. Název *„Slab and Wall“* (s. 1) je odvozen od lezení hladkých stěn, kdy se začala přeměňovat technika z hrubé síly na využívání rovnováhy a práce s tělem. V průběhu těchto čtyř období se samozřejmě paralelně rozvíjely úrovně lezení, vybavení a technika lezců.

4.4.1 Dosahování vrcholků lehkými cestami

Historikové se přou, zda prvním skalním horolezcem byl romantický básník Samuel Taylor Coleridge nebo mladý William Wordsworth (Bonighton, 1994). Důležitý je však první historicky doložený výstup v oblasti Lake District z roku 1826, kdy John Atkinson zdolal Pillar Rock v údolí Ennerdale cestou s názvem Old West Route. Dnes je tato cesta klasifikována v britské stupnici M (Moderate), kolem I/ II stupně UIAA. Lezci měli v této době jako hlavní cíl pouze vrcholky skal, jako byl již zmíněný Pillar Rock, dále Scaffel Pinnacle a Napes Needle. Je pochopitelné, že myšlenka lézt záměrně obtížnou cestu se dostavila až později. Prvním malým impulsem k této změně byl rok 1863, když byla objevena další přístupová cesta na Pillar Rock s názvem Slab and Notch stejné obtížnosti jako první zmíněná cesta. V roce 1872 již vedly na vrchol Pillar Rock čtyři cesty: Old West Route, Old Wall Route, Slab and Notch a Pendlebury Traverse.

4.4.2 Přesun do žlabů a komínů

S nástupem 80. let 19. století začalo období žlabů a komínů. V této době byla disciplína skalního lezení definitivně stanovena. Již se upustilo od cíle, aby se lezec podíval z vrcholu na krajinu a obdivoval scenérie. Lezci začali lézt záměrně specifické cesty k přípravě do Alp. V roce 1885 předvedli první lezení s lanem na Scafell Pinnacle J. W. Robinson a jeho dva spolulezci. Zlomový byl ale rok 1886. Muž jménem Walter Perry Haskett Smith zdolal bez lana a sólově Napes Needle cestou Hard Severe obtížnosti HVD (Hard Very Difficult), přibližně kolem III+/ IV+ stupně UIAA. Nejen konkrétně tento výkon ale veškeré působení tohoto lezce mělo obrovský význam pro Lake District. Nikoli náhodou je nazýván *„Father of British rock-climbing“* (Kelly, Doughty, 1937, s. 5) Inspiroval lezce nejen tím, že měnil nemožné výstupy v možné, ale především ohromoval svou zručností a přirozenou schopností k lezení obecně. Jeho výstup na Napes Needle nebyl ani tak zlomový ohledně obtížnosti, nýbrž jeho medializace, především působivé fotografie tvaru skály a okolí, zapříčinila obrovský zájem a rozruch o lezení. Nejen výkon tedy pomohl k rozšíření a popularizaci skalního lezení v Anglii. Jen pro představu, Napes Needle se stal stejným symbolem na britských ostrovech jako Matterhorn v Alpách. Další velký přínos tohoto lezce spočívá ve vydání vůbec prvního britského horolezeckého průvodce v roce 1894.

4.4.3 Počátek boulderingu a lezení hran

90. léta jsou spojena nejen s lezením hran ale i se zakladatelem a propagátorem lezení na malých kamenech (boulderingem) Oscarem Eckensteinem, známého především jako vynálezce lezeckých pomůcek. Spolulezci mu byli především bratři George a Ashley Abrahamové. Musíme ale předpokládat, že se v Lake District bouldrovalo již před Oscarem Eckensteinem. O něm však svědčí jako první písemné záznamy. Bouldering měl tehdy sloužit ke zlepšení techniky do delších cest a do hor.

Další mezník přišel, když byla opět posunuta obtížnost. V dubnu roku 1892 zdolali Godfrey Solly a Cecil Slingsby cestu Eagle's Nest Ridge Direct na Napes Ridge. Obtížnost byla stanovena na VS (Very Severe), kolem stupně V-/ V+ UIAA.

O pět let později vyšla asi nejvýznamnější publikace o lezení v Lake District té doby s názvem Rock-Climbing in the English Lake District ve spolupráci mezi tehdejšími předními lezci O. G. Jonesem a bratry Abrahamovými. Obsahovala popisky i

fotografie skalních útvarů.

Konkrétně O. G. Jones se proslavil nejen touto knihou ale i způsobem lezení, při kterém někdy používal takzvanou techniku „top rope“. Tento způsob lezení sloužil k prozkoumání a nacvičení cesty, jako například u Kern Knotts Crack kolem V. stupně UIAA v roce 1897, kterou byl prý schopen vylézt nahoru a dolů za sedm minut, což vedlo k mnoha debatám o etice tehdejšího lezení.

4.4.4 Lezení hladkých stěn

Počátek období hladkých stěn najdeme už v roce 1898, kdy O. G. Jones s bratry Abrahamovými vylezl na Scafell Pinnacle cestou Direct from Lord’s Rake. S nástupem nového století a již deset let trvajícího lezení hran přišel rok 1903, který navazoval na rok 1898 a přispěl k počátku lezení hladkých stěn. Fred Botterill a Siegfried Herford zdolali Botterill’s Slab na Scafell. Botterill byl považován za nejlepšího tehdejšího lezce po O. G. Jonesovi. Obtížnost byla určena na VS/ 4c, kolem stupně V+ UIAA.

S propojením se Saskem by se dalo říct, že tyto dvě lezecké oblasti byly v tomto období přibližně na stejné lezecké obtížnostní úrovni. Odlišnost ale byla ve větší konzervativnosti Britů. Sasko bylo více otevřené umělému jištění, o čem svědčí používání kruhů. V Lake District ještě dnes najdeme odkaz prvních lezců, kdy na cestě nenajdeme ani jeden borhák, nýt nebo kruh. S tím souvisí i fakt, že Britové jako jediní na světě v průběhu let vyvinuli klasifikační stupnici zahrnující nejen souhrnnou obtížnost cesty, s kterou souvisí i psychická náročnost s ohledem na možnosti jištění, ale i technickou složku výstupu (obtížnost volného lezení).

Co se týká vybavení při tehdejším lezení, tak se obecně příliš nepoužívalo lano, bylo bráno spíše při lezení jako přítěž. Lezci upřednostňovali lezení sólo. Rok 1903 je důležitý pro změnu pozornosti lezců na oblast Walesu. Obrat na jinou lokalitu způsobila největší tragédie po Matterhornu, když se čtyři lezci zřítili při lezení Scafell Crag. Navzdory primitivnímu vybavení a nedostatečným znalostem práce s lanem se překvapivě předtím žádná jiná podobná tragédie nestala.

S postupem času stále více a více lezců dokázalo lézt kolem stupně VS, V-/ V+ UIAA. Měsíc před vypuknutím první světové války v roce 1914 přišel snad největší zlom v britském skalním lezení vůbec. S. Herford, G. Sanson, H. B. Gibbon a C. F. Holland zdolali cestu s názvem Great Flake v centrálním pilíři na Scafell kombinovanou technikou. To znamená, že k přelezení cesty si dopomáhali stoupáním si na ramena,

visu na laně, použitím lanové kolébky uvázané kolem zaklíněného kamene nebo obhazováním smyčky lana kolem výstupků. Lezecká obtížnost byla HVS/5b (Hard Very Severe), kolem VI stupně UIAA. Rok poté přišel H. M. Kelly s botami, které měly gumovou podrážku. I zde měl inovační krok vliv na navýšení obtížnosti, stejně jako v Sasku Schusterovi konopné podrážky.

4.4.5 Situace po roce 1945

Po druhé světové válce byli samozřejmě lezci nabyti nadšením pro opětovnou možnost lezení. Cesty legend jako Jones, Botterill a Herford, které byly považovány před válkou za opravdová maxima, se stávaly měřítkem nejlepším lezcům a normou k jejich výkonům. Mezi tehdejší špičku patřili Dave Birkett, Bill Peascod, Artur Doplhin a Bentley Beetham. Nejen oni přispěli k jedenácti novým cestám obtížnosti HVS, kolem V+/ VI UIAA, v letech 1940 – 1949. Pro dokreslení do roku 1919 byly známé jen tři cesty stupně HVS, v letech 1920 – 1929 bylo známo pět tras stupně HVS a v období 1930 – 1939 přibylo k těmto pěti cestám dalších sedm cest stejné obtížnosti (Wilkinson, 1986). Celkem tedy bylo známo do roku 1949 dvacet šest cest obtížnosti HVS, V+/ VI UIAA.

Stále platila skutečnost, že lezci odmítali používat skoby a kvalitnější lana. To jistě zapříčinilo, že se lezecká obtížnost nezvyšovala rychleji, lezci si zkrátka nemohli dovolit lézt těžší cesty.

Na obranu lezců je ale potřeba říci, že se ve 40. letech vyskytovaly cesty na hranici mezi HVS/ E1, VI UIAA. Vyvrcholení přišlo od roku 1946 – 1949, kdy byly vytvořeny nové cesty především Davem Birkettem a Arturem Dolphinem. Ale až Ken Heaton dokázal otevřít novou obtížnost Extremely Severe (XS/ 5b), VI+ UIAA v roce 1949 cestou Do not na White Ghyll Wall.

2.4.6 Lezecká exploze v 50. letech

50. léta přestavují v Anglii lezeckou explozi. Ta je spojena nejen s vyšším počtem lezců ale i se zavedením nových technik nebo novinkami ve vybavení, které zapříčinily obrovské navýšení cest obtížnosti HVS na padesát. Patnáct z nich bylo dokonce ohodnoceno neoficiálně jako XS (Extremely Severe). Nové těžké cesty se tvořily jen v oblastech Langdale, Borrowdale, Eastern Fells a Scafell (viz obrázek 1).

Exploze je spojena se začátkem používání nylonového lana, které bylo o mnoho pevnější než konopné. Další inovaci představovaly vázané smyčky později umělé, které se vkládaly do trhlin ve skále. Větší bezpečnost jištění znamenala, že se lezci mohli posunout dál bez rizika katastrofálního pádu.

Zcela zásadním se však stal rok 1958, kdy byly zavedeny speciální lehké, ohebné, lezecké boty známé jako P. A. (po francouzském lezci Pierru Allainovi), zprvu vyrobené na obtížné pískovcové bouldery v oblasti Fontainebleau. Rozdíl mezi botami od Kellyho a od Allaina spočívala ve faktu, že boty od prvního jmenovaného z roku 1915 byly výborné na tření, ale nedržely na malých ostrých stupech kvůli své pružnosti (nebyly tvrdé). Měly totiž gumovou podrážku jen k botám přibitou. Zato boty P. A. měly mnohem tužší podešev a ostřejší hrany. Tyto vlastnosti způsobovaly, že lezec mohl stát na malém stupu s větší mírou jistoty a komfortu. Do Anglie byly postupně boty zavedeny lezci, kteří se vypravili lézt do francouzského Fontainebleau a byli touto novinkou naprosto nadšení.

Arthur Doplhin v roce 1951 potvrdil nový stupeň Extremely Severe (XS) trasou Deer Bield Buttress a upevňuje nové standardy v Lake District. Dnes je cesta klasifikována E1/ 5b, kolem stupně VI+ UIAA.

O čtyři roky později se objevila první obtížnost E2/ 5c, kolem VII- UIAA na Eagle Crag cestou Post Mortem zdolána Paulem Rossem.

50. léta jsou také dále spojena s nárůstem počtu lezeckých klubů. Výstavní pozici mezi nimi měl Rock and Ice Club se členy jako Joe Brown a Don Whillans, kteří přispěli velkou měrou k rozvoji skalního lezení, především zdokonalili spárovou techniku. Díky nim se také přesouvá pohled lezců na stranu Walesu.

V roce 1957 se v Lake District objevil Allan Austin. Podle Wilkinsona (1986) ani Birkett, Dophin a Ross neměli tak velký vliv na zdejší lezeckou oblast. Jeho puristický přístup znamenal v přeneseném slova smyslu vyhýbání se podporám na skále v jakékoli formě (smyčka, dopomoc spolulezcem, atd. tehdy volně používané). Svůj postoj potvrdil ve svém průvodci z roku 1973 oblasti Langdale, kam nezařadil některé cesty přelezené s pomocí. V letech 1934 – 1959 se v Lake District objevilo a vylezlo přes šest set nových lezeckých cest. S konfrontací s léty 1882 – 1934 to činí dvounásobný nárůst.

Během přelomu 50. a 60. let stále probíhal spor mezi zastánci lezení s dopomocí, jako byla skupina lezců severu kolem Paula Rossa v Borrowdale a jižních průkopníků kolem Allana Austina v Langdale, kteří upřednostňovali volné lezení. Tyto dvě oblasti

stály opravdu proti sobě. Jen skutečnost, že Austin vytvořil v 60. letech v Langdale dvacet pět nových cest a jen u dvou použil skoby na podporu, svědčí oproti skupině kolem Rossa, kteří používali skob hojně, za vše. Jak vysvětluje Paul Nunn podle Whillance: *„If some went too far away from the free climbing ethic, they were criticised; if a new climb used too much aid, it was soon done with less. The invention of new ideological positions can affect such things, but in the 60s that did not happen.“* (Whillance, 1986, s. 7)

4.4.7 Vývoj v 60. letech

Zaměříme-li se na obtížnost v 60. letech, můžeme konstatovat, že lehce stagnuje. Na cesty z druhé poloviny 50. let ohodnocené E2 jako již zmíněná Post Mortem nebo i Phoenix a Eliminot, navazují v 60. letech Side Walk, Extol, Astra a Ichabod stejné obtížnosti. Tento časový úsek můžeme tedy nazvat jakousi konsolidací stupně E2 v Lake District. V konfrontaci s Walesem ale zjistíme, že se zde objevil stupeň E2 již v roce 1952 cestou Bloody Slab. Tento fakt souvisí s již zmíněným přesunem lezců do Walesu. Avšak koncem tohoto desetiletí, konkrétně to byl rok 1968, se objevily v Lake District cesty na horní hranici E2. O rok později byl již stupeň E3, VII/ VII+UIAA potvrzen McHardym cestou Vikings na Tophet Wall v Great Gable.

V roce 1967 v rámci 4. série FRCC průvodců (Fell and Rock Climbing Club) byly přijaty oficiálně podle Wilkinsona (1986) stupně Mild VS, VS, Hard VS a XS. Poslední stupeň XS byl v roce 1978 rozdělen na E1 – E5. O rok později byla přidána škála určující technickou obtížnost, tedy stupně jako 4a, 4b, 4c, 5a, 5b, 5c, 6a a 6b. Můžeme pozorovat opoždění oficiálních vyhlášek vůči realitě stejně jako v Sasku (viz dále). Je však důležité říci, že hodnocení cest prochází stále úpravami a opravami. Například v porovnání průvodce Langdale guide od autorů A. R. Dolphin a J. W. Cook z 50. let, kteří cesty jako Asterisk, Samaritan Corner nebo Diphtong ohodnotili jako VS, stupeň V-/ V+ UIAA a nynějších průvodců z let 80., tak došlo k upravení obtížnosti na HS (Hard Severe), stupeň IV+/ V UIAA.

Z 60. let je potřeba zmínit i dalšího významného lezce Chrise Boningtona působícího v Lake District. Avšak do historie se zapsal spíše horolezeckými výstupy. Vedl první úspěšnou výpravu severní stěnou Annapurny.

4.4.8 Od 70. let dodnes

70. léta představovala než kterékoli jiné období pro Lake District mnoho změn. Pro představu lze uvést popis situace od autorů Kenyon a Murrya: *„I am sure that any climber who stopped climbing in 1960 and started again in 1970 would have seen much less change in climbing attitudes over that period than someone who had stopped in 1970 and started again in 1980.“* (Kenyon, Murray, 1986, s. 1) Spor o již zmíněné závislosti na pomůckách při lezení byl z větší míry vyjasněn. Uvolnění potřeby užívat podpůrných elementů souviselo nejen se zlepšením techniky zajišťování, ale i s nástupem sportovního lezení. Revoluční krok spočíval v přesunu lezení do profesionální sféry. Průlom spočíval také v otevření umělých lezeckých stěn, které poskytovaly možnost pohodlného tréninku i v zimě a tím kompenzovat typické anglické počasí.

Lezecká obtížnost se však posunula dále v dubnu roku 1974 cestou Footless Crow obtížnosti E5/ 6b, VIII+ UIAA v Borrowdale. Lezec, který tuto novou obtížnost otevřel, se jmenoval Pete Livesey. Podle Thompsona (2010) se jednalo o první cestu této obtížnosti a o jednu z nejdelších cest v Anglii. Pro konkretizaci měla 50 metrů, byla tedy o 4, 5 metru delší než běžná délka lana v té době. Proto Pete Livesey posledních pár metrů vylezl sólo.

O tři roky později v roce 1977 opět Pete Livesey posunul limity výše. Důkazem byla jeho cesta Das Kapital obtížnosti E6/ 6b, XI- UIAA v Thirlmere.

Na pomyslném piedestálu však brzy vystřídal Liveseyho mladý talentovaný lezec Ron Fawcett, který své první E3/ 5c vylezl ve svých patnácti letech. Sám Livesey Fawcettův talent komentoval takto: *„I knew when I first climbed with Ron that he was better than me.“* (Thompson, 2010, s. 285) Když poté Fawcett přelezl i Footless Crow, bylo jen otázkou času, kdy posune obtížnost dále. Ta chvíle přišla v roce 1979, kdy otevřel obtížnost E6/ 6c, IX UIAA cestou Hell's Wall v Borrowdale, která byla považována za nejtěžší cestu v Lake District po dlouhá léta. Je možné, že to byla i první cesta této obtížnosti v celé Evropě. Například v oblasti Frankenjury se lezla tato obtížnost až v roce 1982 cestou Magnet, přelezl ji Kurt Albert.

Zmíněné změny a s tím spojený prudký vývoj sportovního lezení v Británii obecně, lze demonstrovat na nárůstu obtížnosti až na stupeň E7, IX+ UIAA koncem 70. let. Poté podle Thompsona (2010) následoval menší útlum, za deset let se posunula hranice jen o dva stupně na E9, X UIAA. Avšak v Lake District se první obtížnost E9

objevila až v roce 1992. Cestu s názvem If six was Nine E9/ 6c, X UIAA vylezl Dave Birkett. Během 90. let následovala v Anglii obtížnost E10, X+ UIAA. V Lake District se tento stupeň obtížnosti objevil opět později až v roce 2000, kdy John Dunne překonal cestu Breatheless na Tophet Wall v Grade Gable. První stupeň E11, X+/XI- se v Británii objevil v roce 2005.

Tabulka 1: Vývoj obtížnosti v Lake District

Rok	Název cesty	Věž/Skalní útvar	Lezci	Obtížnost (Britská - UIAA)
1826	Old West Route	Pillar Rock	John Atkinson	M - I/ II
1886	Hard Severe	Napes Needle	Walter Perry Haskett Smith	HVD - III+/ IV+
1892	Eagle's Nest Ridge Direct	Napes Ridge	Godfrey Solly, Cecil Slingsby	VS - V-/ V+
1903	Botterill's Slab	Scafell	Fred Botterill, Siegfried Herford	VS/ 4c - V+
1914	Great Flake	Scafell	Siegfried Herford, George Sanson, H. B. Gibbon, C. F. Holland	HVS/ 5b - VI
1949	Do not	White Ghyll Wall	Ken Heaton	XS/ 5b - VI+
1951	Deer Bield Buttress	Deer Bield Crag	Arthut Dolphin	E1/ 5b - VI+
1955	Post Mortem	Eagle Crag	Paul Ross	E2/ 5c - VII-
1969	Vikings	Tophet Wall	McHardy	E3 - VII/ VII+
1974	Footless Crow	Goat Crag	Pete Livesey	E5/ 6b - VIII+
1977	Das Kapital	Raven Crag	Pete Livesey	E6/ 6b - IX-
1979	Hell's Wall	Bowderstone Crag	Ron Fawcett	E6/ 6c - IX

Obrázek 1: Mapa Lake District (Evans, 2010)

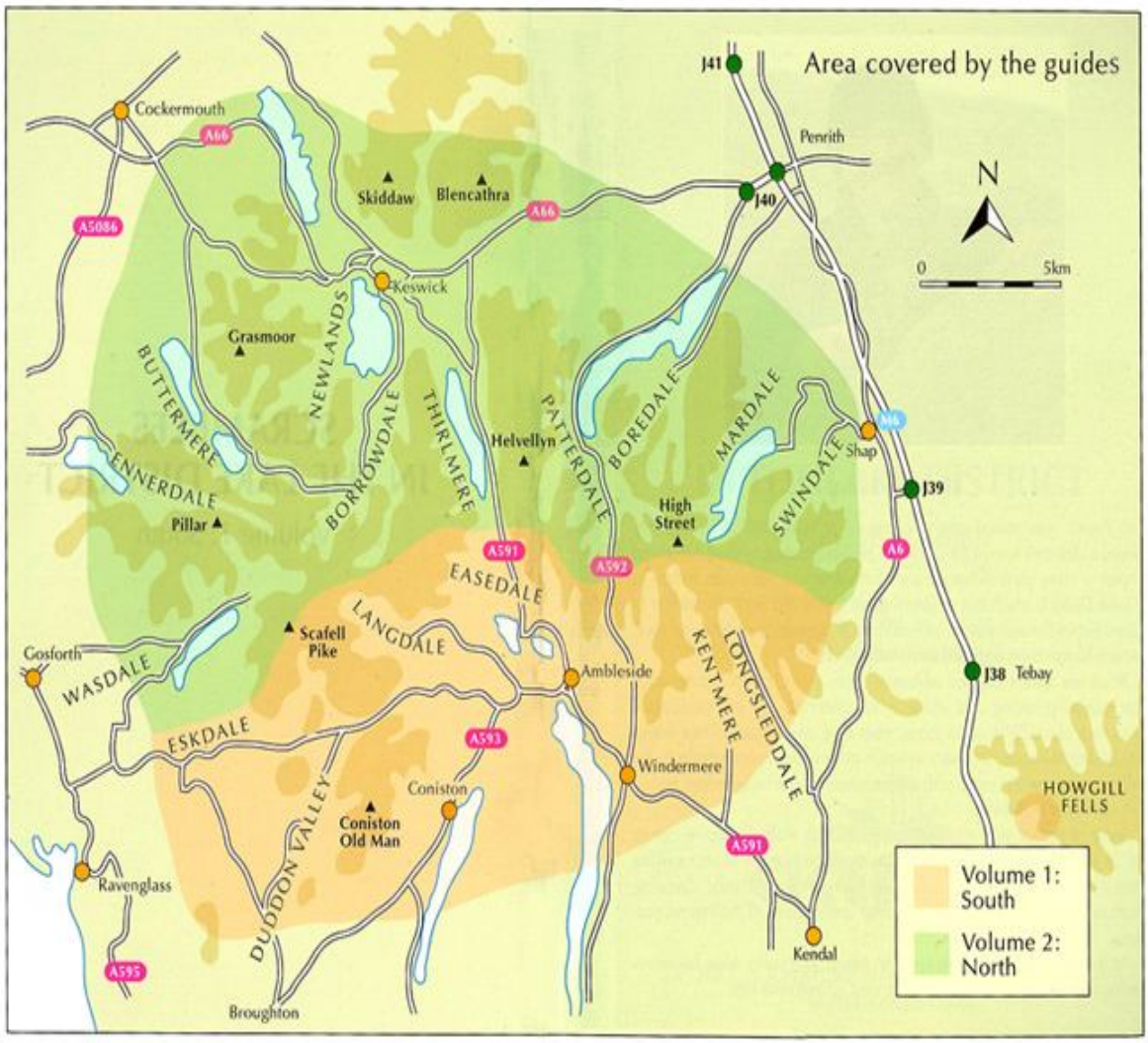

4.5 Pískovcové lezení v Sasku, České země a pískovcové lezení

Na celém světě bychom našli mnoho pískovcových terénů a skal nehledě na to, jak jsou vysoké, členité nebo robustní. Můžeme však být pyšni na to, že na našem malém území tehdejších Českých zemí, Rakouska-Uherska, Československa a posléze České republiky vzniklo takzvané pískařství, čili pískovcové horolezectví jako specifická disciplína. Je potřeba ale říci, že jsme nebyli u vzniku sami. Vedle nás jsou řazeny německé a polské oblasti. Historickým centrem můžeme označit Labské pískovce nebo lépe celou oblast Saské Švýcarsko (viz obrázky 2 a 3). Je otázka, zdali považovat dávnověké zbytky hradišť z doby bronzové a stopy po opevněních z 10. - 12. století na skalních útvarech k historii lezení na pískovcových skalách nebo jen k obydlování oblasti. Avšak skutečnost, že na některé z nich nevedou žádné jiné přístupové cesty než lezeckým terénem, nám poukazuje spíše na první zmíněnou možnost.

4.5.1 První pokusy o výstupy

První ojedinělé zmínky o výstupech jsou datovány již na začátek 19. století jako například výstup Hankeho na Mönch a Hönigstein 19. března 1803. Tento výkon je možné analogicky s Lake District zařadit k etapě dosahování vrcholků lehkými cestami.

Se skokem až téměř do poloviny století můžeme mluvit o prvním IV. stupni v Sasku a o III stupni, budeme-li hodnotit obtížnost podle UIAA, což je s odstupem mnoha let možné, když Sebastian Abratzké vylezl skalním komínem v Königsteinu 19. března roku 1848. Tento výstup lze řadit k další vývojové etapě, přesun do žlabů a komínů.

Pro nás je ale důležitější mezník, který odstartoval opravdový zájem o pískovcové lezení. Zřejmě sportovní cíl a nádech měl výstup na Falkenstein skupinou turnerů roku 1864, stylově však nevýznamný. K pomoci bylo použito všemožných žebříků a seker pro vysekávání stupů a chytů, tehdy považováno za korektní. I přes tuto nečistotu stylu přitáhlo zdolání tohoto skalního velikána pozornost a budoucí následovatele. V podobném stylu jako předvedla skupina turnerů, byly slezeny do konce 19. století až na výjimky všechny vrcholy Labských pískovců. Jistý mezník se odehrál v roce 1888, kdy Hermann Fischer, Hugo Kurze, Theodor Lierke a Adolf Matthäi

zdolali věž Nonne, která již byla lezena ale s pomůckami. Průlomový čin to byl v té skutečnosti, že nepoužili žádnou pomůcku ale jen lano na jištění. Existuje ale tvrzení, že již v roce 1874 byl bez umělých pomůcek zdolaný Mönchstein (Bonington, Salkeldová, 1994).

Inspiraci z těchto výstupů si vzala lezecká skupina Oscara Schustera. Samotný Schuster zavedl roku 1890 střevíce s konopnou podrážkou, které si můžeme představit jako první provizorní lezeckou obuv, lezečky.

Až do konce 19. století výkony v Sasku odpovídaly obtížností celkovému světovému vývoji. Avšak přelom století znamenal překonání úrovně dosahované v Alpách.

4.5.2 Situace na začátku 20. století

23. června roku 1901 Harmann Sattler a Walther Meylam vylezli na věž Kreuzturm linií zvanou podle autorů Diešky a Širla (1989) Stará cesta. Jednalo se o namáhavý komín přecházející někdy až ve spáru. Cesta byla ohodnocena IV stupněm podle UIAA, avšak podle saské stupnice obtížnosti se jednalo o V. stupeň (Hasse, 2000), což byl tehdy nejvyšší stupeň z používané stupnice I – V. Dále však uvidíme, že stupnice zastarávala a lezci si ji sami upravili o další stupně. Numerická nejednotnost je způsobena nemožností přesně do detailů srovnávat Saskou a jakoukoli jinou lezeckou obtížnostní stupnici.

V první třetině 20. století se pozvolna lezci začali přesouvat z komínů a spár do hran a volných stěn. Tento transfer se mohl uskutečnit až po zdokonalení techniky zatloukání kruhů. Další posunutí lidských možností na sebe nenechalo dlouho čekat a již za pět let v roce 1906 byl vylezen VI stupeň podle UIAA, v saské stupnici to však představovalo VIIb, a to dokonce třikrát. 24. června vylezli O. Perry-Smith a A. Hoyer Spannagelturm cestou Nordwestkante, 3. září Rudolf Fehrmann a O. Perry-Smith zdolali Dreifingerturm cestou Südriß a konečně 9. září byla vylezena asi nejslavnější cesta z těchto tří Alter Weg na Teufelsturm O. Perry-Smithem, W. Hüningem, A. Hoyerem a R. Fehrmannem.

Rok 1908 můžeme považovat za důležitý nikoli z hlediska výkonnostního, ale ze stránky geografické a informativní. R. Fehrmann totiž vydal prvního lezeckého průvodce Labských pískovců, který obsahoval dokonce i náčrtky a mapky. „Nesportovní cesty“, což pro R. Fehrmanna byly cesty vylezené s umělými pomůckami,

zkrátka vypustil. Průvodce byl cenný nejen pro své prvenství v kontinentální Evropě (v Anglii už podobné publikace existovali) a pro sjednocení a sepsání již ústně šířených a respektovaných pravidel, ale i pro skutečnost, že někteří místní lezci si informace o skalách schraňovali a nešířili je dále. Ve stejném roce byla podle autorů Dieška a Širla (1989) použita i první karabina Georgem Christophem a stejně jako střevíce s podrážkou z konopí způsobila velký výkonnostní skok. Avšak k vyvrácení tvrzení zmíněných autorů je potřeba podotknout existenci obecně platného faktu, že první uvedení ocelové karabiny speciálně vyrobené pro lezení je přisuzováno až Ottovi Herzogovi v roce 1910.

Nesmíme zapomenout ani na skutečnost, že bylo nejen v Sasku striktně odmítáno tvoření cest ze slanění, které je pochopitelně snadnější. *„Prvotním pravidlem v duchu klasického horolezectví, je zcela evidentní požadavek, aby první výstup na vrcholek nebo výstupovou cestu…začínal vždy zdola.“* (Bonington, Salkeldová, 1994, s. 56)

Posun k dalšímu stupni souvisí s již zmíněnými pravidly lezení na pískovcových skalách obecně platnými a rozšířenými na počátku 20. století. Oficiálně ale byla vydána až v roce 1913 již zmíněným R. Fehrmannem. Jednalo se v nich především o odsouzení umělých pomůcek k dopomoci výkonu na skále. Opravdu můžeme mluvit o velkém štěstí v dějinách, že se v Sasku objevila osobnost, jako byl R. Fehrmann. Samotný pokus posunující tehdejší limity se uskutečnil 18. září 1910, kdy Max Matthäus přelezl spárovým lezením cestu Südwand znovu na Kreuzturm klasifikovanou saskou stupnicí VIIc, VI+ UIAA. Stejná obtížnost byla zdolána přibližně i o měsíc později také spárovým lezením, když 2. října Arthur Agsten vylezl v Emporweg na Jižní Osterturm (Hasse, 2000). Ve stěnovém lezení byla tato obtížnost zdolána až roku 1916 Arnem Sieberem na severozápadní hraně Vorderer Torsteinu (Dieška, Širl, 1989).

4.5.3 Další posun obtížností po první světové válce

S koncem první světové války a s tím spojený rok 1918 byl už ve znaku první sedmičky v obtížnosti, avšak musíme se stále spokojit se znaménkem mínus za daným číslem. Přelomová léta 1914 – 1918 byla typická i pro málo oceli na kruhy nebo zákazu lezení v Sasku. Ale i přes všechna pravidla, vyhlášky a zákazy se našli odvážlivci, dobrodruzi ale především skvělí lezci, kteří měli touhu posunout obtížnost výše a nikoli naposledy. První VIIIa podle saské stupnice a VII- podle UIAA překonal v roce 1918

teplický rodák Emanuel Strubich na západní hraně Wilden Kopf. Stejnou obtížnost přelezl i Otto Dietrich na Haptdrilingu o dva roky později.

Stupně VIIIb čili VII UIAA se lezci dočkali v roce 1921. Je téměř jisté, že to byla první „sedma“ na světě, tím Sasko předběhlo Alpy o celé téměř půl století (v Alpách byla první sedmý stupeň vylezen v roce 1977 Němci Reinhardem Karlem a Helmutem Kienem, cesta se jmenovala Pumprisse). Magickou obtížnost VII podle UIAA zdolali jako první Oswald Kunis a Hans Roost na Rauschentörwächter, název cesty se odvodil od prvního jmenovaného a tedy Kuniskante. Na další posun se však čekalo 31 let. V roce 1923 zavedl v průvodci již zmiňovaný R. Fehrmann uzavřenou sedmimístnou stupnici, která byla použitelná přesně do tehdejší doby, ale s postupem času zastarávala a brzdila vývoj (Vomáčko, 2008).

V období druhé světové války by se slušelo zmínit o působení Josky Smítky v Hruboskalsku, tehdejší centrum českého pískovcového lezení (pro zajímavé srovnání pískovcových stupnic slouží tabulka 3). I když jeho osoba přímo nesouvisí se Saskem, měl velký vliv na české pískařství. Jeho heslo „Šetři železem!“, ve významu čím méně umělých pomůcek (kruhů) tím lépe, dalo počátek jeho mistrovskému používání smyček. V krajním případě dokonce kruhy vytloukal. Jeho výbavou byly smyčky různé síly a jako první u nás použil uzly do spár. Jeho inovací bylo i umisťování slaňovacího kruhu těsně pod vrchol, aby třením lana o skálu nevznikaly rýhy.

Neméně podstatnou věcí zůstává fakt, že stejně jako existovaly již zmíněné cvičné skály v Anglii, tak i u nás na českém území Saska se zprvu lezlo jen ve smyslu cvičení do velehor, na rozdíl od části německé. Onu degradaci skal jen na cvičné prosazovali především po druhé světové válce Radovan Kuchař a další. Pro tyto lezce byl hlavní cíl velehory jako Kavkaz nebo Alpy. Pro české pískovcové lezení to samozřejmě dobrý efekt nemělo. Obrat přišel až v 70. letech, kdy se ustálilo vidění pískovcových skal a lezení na ně samotné, jako v bývalém NDR.

4.5.4 Období od roku 1945 po Bernda Arnolda

Po druhé světové válce se již sedmý stupeň běžně dostával do lezeckých deníků nejlepších lezců, jako byli Karlheinz Gonda, Harry Rost, Herbert Wünsche nebo Dietrich Hasse.

Za zmínku stojí jistě saská specialita takzvané „stavění“. Jednalo se o dovednost, kdy si lezci lezli na záda a pomocí tohoto někdy až akrobatického prvku měli možnost

se dostat tam, kam by běžně nikdy nedosáhli. Někteří zkušení stavěči se dokonce odvážili k několika násobné pyramidě. Toto stavení mělo především dvě výhody. Za prvé dopomohlo k vylezení cesty a za druhé lezci nebyli donuceni používat umělé pomůcky, kterými by v drtivé většině narušili povrch pískovce. A právě tento důmyslný způsob přelézání obtížných míst v cestě se stal klíčovým faktorem v roce 1952, kdy Harry Rost vylezl v oblasti Schrammstein na skalní masiv Schwager cestu obtížnosti VIIIc, VII+ podle UIAA.

Tato doba je také typická pro zdokonalení techniky zajišťování smyčkami. Uvádí se (Dieška, Širl, 1989), že dokonce saské techniky vklíněnců a smyček předstihly lezce a lezení v Yosemitech o nejméně dvacet let. Dnes jsou však již dělány některé cesty s takzvaným moderním jištěním, což znamená, že jsou cesty osázené borháky vzdálenými čtyři metry od sebe, čímž se klade větší náročnost na fyzickou stránku na úkor psychické, což je typické pro sportovní lezení. S tím souvisí i skutečnost jistého historického obratu k bezpečnosti. Dříve byl cíl lezců vytvořit co nejtěžší cestu, avšak zároveň s co nejspořejším jištění ve formě kruhů. Šilhán (2001) se o prodlužování vzdálenosti mezi jistícími body zmiňuje. Uvádí, že šlo o jistý egoismus, rivalitu a přehnané dodržování tradic tehdejších lezců. Na tuto problematiku navážeme ještě v podkapitole Závěrem k Sasku.

V druhé polovině 50. let se mluví o saském dějinném zlomu. Již poměrně široké spektrum lezců dosáhlo na saský stupeň VIII, VII UIAA a některým se dařilo i na obtížnosti VIIIc, VII+ UIAA jako Wulfu Schefflerovi, Heinzi Urbanovi nebo Herbertu Richterovi.

Právě poslední zmiňovaný lezec byl jedním z kritiků psaných pravidel. Je ale potřeba říci, že nekritizoval Fehrmannova pravidla, nýbrž nová ustanovení, která místo toho, aby zvyšovala čistotu volného lezení, tak spíše vybízela k nalézání skulinek a mezer v pravidlech k ulehčení dosažení vrcholu. Dalo by se tedy říci, že ti poctiví a svědomití lezci lezli volně z důvodu vyšší hodnotnosti. Objevovali se dokonce teze, spekulace a polemiky, že je již v Saském Švýcarsku vše důležité vylezeno a že již neexistuje žádný problém. Opak byl však pravdou. Staré vylezené cesty bylo možno lézt novými způsoby, bez stavění a bez odpočívání. A přesně v tomto tkvěl zlom. Dobře to věděl a především zdůrazňoval již zmíněný Herbert Richter.

Čeští lezci na pískovcových skalách byli v této době bohužel přibližně o dva stupně níže. Příčinu můžeme hledat v postupném uvolňování pravidel v české části

Saska, oproti německému tradicionalistickému a ortodoxnímu dodržování. Například při zatloukání kruhu mohl lezec sedět ve smyčce, což dříve nebylo možné. I když na obranu výjimek, je nutné podotknout, že se uvolnění nedotýkalo všech lezců. Zpětně ale můžeme konstatovat, že tato inovace vedla špatným směrem, protože kruhy byly dávány nelogicky. Vyrovnání se českých lezců německým kolegům přišlo v 60. letech.

4.5.5 Bernd Arnold a jeho pět stupňů vpřed

Šedesátá, sedmdesátá i devadesátá léta jsou v rukou asi největší legendy působící v saských pískovcových skalách a to Bernda Arnolda. Brzy vylezl všechny těžké cesty a začal tvořit své vlastní. Od roku 1963 zdolal spoustu prvovýstupů jak v Labských pískovcích, tak v Höllendhundu, v Blosstocku, v Sommerwandu i ve Falkensteinu. Trochu se však zapomnělo na Fritze Eskeho, který 12. srpna 1965 posunul obtížnost na již IXa saské stupnice a VIII- UIAA. Jednalo se o cestu s názvem Königshangel na věži Frienstein. To je však na dlouho poslední jiné jméno než Bernd Arnold v posunování saské obtížnosti. Je až neuvěřitelné, že tento lezec posunul obtížnost o pět nových stupňů kupředu.

Jako konfrontace s vývojem lezeckých bot, které dopomáhaly lezcům ve stejné době v Lake District i ve Fontainebleau k lepším výsledkům a výkonům, je zajímavostí Arnoldovo lezení bez lezeček. Lezl bos. V této zvláštnosti však nebyl u německých Sasů výjimkou.

V roce 1970 byla vylezena Berndem Arnoldem cesta obtížnosti IXb, VIII podle UIAA cestou Nordwand na Schwager. Počátkem sedmdesátých let také dochází ke změně pohledu pískovcových lezců na způsob výstupu. Tehdy bylo běžné, že se dobíralo a odpočívalo u každého kruhu. Avšak s příchodem hlavních iniciátorů, nepískovcových skalních lezců, se považovalo hodnotnější vylézt cestu bez odsednutí. Počátky lze nalézt u Kurta Alberta v roce 1973, který tuto myšlenku dovedl k dokonalosti uplatňováním RP stylu.

Dlouho se říkalo, že přelezení hladké stěny Grosser Wehlturm v Rathen je zkrátka nemožné. Ale to by nebyl Bernd Arnold, kdyby se ji zalekl. Zdolal ji v květnu v roce 1977, a tím vznikla první skalní cesta v Sasku, která měla ohodnocení IXc, VIII+ UIAA. Cesta, kterou obtížnost posunul, se jmenovala Superlative, a aby toho nebylo málo o rok později ji ještě napřímil.

V roce 1980 byl oficiálně v Sasku zaveden podle návrhu Bernda Arnolda VIII,

IX a X stupeň s mezistupni a, b, c (Vomáčko, 2008). Toto rozšíření přišlo po padesáti sedmi letech, kdy v roce 1923 R. Fehrmann zavedl sedmimístnou stupnici, I – VII. Později byly doplněny i stupně XI a XII. Jak je vidět, vyhlášky a písemná oznámení oproti realitě dosti pokulhávaly, stejně jako v Lake District.

O rok později, psal se rok 1981, opět Arnold posunul Saskou stupnici, když vylézá na Amselspitze cestou Schallmauer obtížností Xa, tedy první desítka v Sasku a IX- podle UIAA.

4.5.6 Vývoj obtížnosti od 80. let 20. století

V 80. a 90. letech obecně dochází k rapidnímu nárůstu obtížnosti. V tomto dvacetiletí se objeví sedm nových stupňů.

Po cestě Schallmauer dosáhl Bernd Arnold o dva roky později v roce 1983 klasifikace Xb cestou 6.Versuch na Schwendenturm, IX UIAA.

V roce 1986 byl vylezen další stupeň a to Xc, IX+ podle UIAA na Heringstein cestou Barometer für Stimmungen, kým jiným než Berndem Arnoldem.

Roku 1987 byl zdolán stupeň XIa, UIAA X- cestou Die Zeiten kommen schon nicht zurück na Friensteinkegel. Autory byly Michal Coubal a Miroslav Coubal. Z 80. let je dále jistě důležité zmínit alespoň jednoho českého lezce Jindřicha Hudečka.

Stupně XIb, X UIAA dosáhli cestou Überdruckventil na Herigstein v roce 1991 T. Willenberg a M. Schiffke.

O sedm let později v roce 1998 se opět posouvala stupnice. Cestu Speed XIc, X+ UIAA na Einsidlier vylezl Thomas Willenberg.

Dosud nepřekonaný vrchol obtížnosti XIIb, XI UIAA byl v roce 1999 zdolán hned dvakrát. Obě cesty překonal Thomas Wilenberg. První však byla v červenci linie s názvem No cheating stone please na Falkenstein. A v září pak následovala cesta s názvem Fly and smile zdolaná na Klamotte.

Skokem do března 2012 nás může těšit přelezená cesta To tu ještě nebylo v Labském údolí od Adama Ondry. Obtížnost byla Ondrou navrhnuta na XIIb, XI UIAA, 9a francouzské stupnice. Přelomový výstup je to ve faktu, že se jedná o první takto ohodnocenou cestu v Labském údolí i na našem území vůbec. Bez nadsázky by se dalo říci, že to byl skok do nové dimenze. Doposud byla považována jako nejobtížnější

cesta v Labském údolí Papírový měsíc XIIa, XI- UIAA přelezena Štefánkem. Tuto linii ale někteří lezci zpochybňují, považují ji jen za delší boulder.

Již jsme se zmiňovali o vývoji lezeckého vybavení, které mělo vliv samozřejmě i na Saskou oblast. Avšak u pískovcového lezení je také nutné zmínit používání pomocných prostředků, a to především magnézia. Spor o tento podpůrný prostředek stále trvá. O tom, že se nebere na lehkou váhu, svědčí například případ našeho předního lezce Adama Ondry, který byl dokonce za používání magnézia potrestán. Nicméně, pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách říkají o problému toto: *„Použití chemických a minerálních látek, které by měly sloužit ke zvýšení tření na skalách (např. magnesium), není součástí dlouhodobé tradice pískovcového lezení a snižuje sportovní hodnotu výstupu. Je považováno za nevhodné především v oblastech vnímaných jako klasické, v cestách nižší obtížnosti (do IXa) a u výstupů vzniklých před rokem 1980.“* (Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách, s. 2) V praxi to však vypadá tak, že se pravidla tradičního lezení v Labském údolí uvolnila. Více jsou používány borháky, některé cesty jsou zajištěny sportovně a magnézium se používá.

4.5.7 Závěrem k Sasku

Nakonec snad jen malé shrnutí. Jistá izolovanost a nekompromisní uplatňování Ferhmannových pravidel způsobila, že se v Sasku vytvořila opravdu vysoká úroveň obtížnosti. Důsledkem je to, že si lezec mnohem důkladněji zde vyzkouší své schopnosti a dovednosti, než kdekoli jinde. Hasse (2000) dokonce uvádí i fakt, že na světě neexistuje náročnější lezecká oblast, než je Sasko. I když samozřejmě musíme brát veškeré výroky s rezervou a uvědoměním, že v Sasku se asi nikdy obtížnost 9b francouzské stupnice lézt nebude. O vysoké úrovni obtížnosti mluví i další autoři: *Takže i když jsem vylezl dobře zajištěnou devítku s prstem v nose, na spoře odjištěné šestce jsem se zatraceně nadřel. Výsledek? Dojmy z cest rovnocenné, šestku jsem si rozhodně pamatoval déle.“* (Šilhán, 2001, s. 210 – 211)

Mnoho se dnes spekuluje a vedou polemiky o slabém jištění. Například v Labských pískovcích na cestách z padesátých let obtížnosti VI a VII UIAA bývají na lezeckém 100 metrovém úseku maximálně čtyři kruhy s tou skutečností, že první kruh bývá ve výšce 20 až 30 metrů. Nikoli náhodou některé lezce chytá děs a hrůza. Avšak

tato skutečnost snad nejvíce okořeňuje tamější lezení a byla by škoda, kdyby tento rozdíl byl smazán. Oblast by tak ztratilo svoji individualitu, kterou si tvořila přes dvě století.

Existují ale jedinci, kteří zastávají pohled opačný. Některé cesty v Sasku se již osazují borháky, které mají především zlepšit bezpečnost spojenou se sportovním lezením. Další pozitivum je instalace, která je na rozdíl od robustních kruhů snadnější. Odpůrci borháků ale upozorňují, že je tento krok kontraproduktivní. Borháky se na rozdíl od kruhů zasazují do pískovce méně hluboko a mají tedy větší tendenci se vytrhnout. Tím vlastně bezpečnost ještě zhoršují. *„Znamená nýt bezpečnou budoucnost lezení, nebo zánik zažité etiky a tradic?“* (Creasey, 2000, s. 14)

Tabulka 2: Vývoj obtížnosti v Sasku

Rok	Název cesty	Věž/Skalní útvar	Lezci	Obtížnost (Sasko/UIAA)
1848	Abratzského komín	Königstein	Sebastian Abratzké	IV/III
1901	Stará cesta	Kreuzturm	Hermann Sattler, Walther Meylan	V/IV
1906	Nordwestkante	Spannagelturm	Oliver Perry-Smith, A. Hoyer	VIIb/VI
1910	Südwand	Kreuzturm	Max Matthäus	VIIc/VI+
1918	Západní hrana	Wilden Kopf	Emanual Strubich	VIIIa/VII-
1921	Kuniskante	Rauschentörwächter	Oswald Kunis, Hans Rost	VIIIb/VII
1952	Schwager Talseite	Schrammstein	Harry Rost	VIIIc/VII+
1965	Königshangel	Frienstein	Fritz Eske	IXa/VIII-
1970	Nordwand	Schwager	Bernd Arnold	IXb/VIII
1977	Direkte Superlative	Grosser Wehlturm	Bernd Arnold	IXc/VIII+
1981	Schallmauer	Ampelspitze	Bernd Arnold	Xa/IX-
1983	6.Versuch	Schwedenturm	Bernd Arnold	Xb/IX
1986	Barometer für Stimmungen	Heringstein	Bernd Arnold	Xc/IX+
1987	Die Zeiten kommen schon nicht zurück RP	Friensteinkegel	Michal Coubal, Miroslav Coubal	XIa/X-
1991	Überdruckventil RP	Herigstein	ThomasWillenberg, M. Schiffke	XIb/X
1998	Speed RP	Einsidlier	Thomas Willenberg	XIc/X+
1999	No cheating stone, please RP	Falkenstein	Thomas Willenberg	XIIb/XI

U posledních čtyř cest je záměrně uvedeno RP. Jedině tím stylem mají cesty tyto obtížnosti. Veškerými jiným styly se jedná o cestu až o dva stupně nižší klasifikace.

Z tabulky bohužel pro československé posléze české pískovcové lezce vyplývá zřejmá převaha německých lezců.

Tabulka 3: Srovnání pískovcových stupnic (Šajnoha, 1990)

JPK	Policko	Labsko (neoficielní)	NDR (do 1980)	NDR (Arnold)	UIAA
VII	VII	VII	VIIb	VIIb	VI-
					VI
VIIb	VIIa	VIIb	VIIc	VIIc	
					VI+
	VIIb	VIIc	VIId	VIIIa	
					VII -
VIIc		VIII		VIIIb	
					VII
	VIIc	VIIIb		VIIIc	
					VII+
		VIIIc	VIIe	IXa	
					VIII-
				IXb	
					VIII
				IXc	
					VIII+
				Xa	
					IX-
				Xb	
					IX
				Xc	
					IX+

Pro Saskou stupnici je typická nejednotnost vývoje klasifikačních stupnic. Důsledky jsou takového rázu, že lezec může mít svůj maximální výkon v Labských pískovcích obtížnosti VIII, cestu klasifikace VIIIb zde nevyleze. V bývalém NDR, dnes Německu, pak paradoxně XIIIb zdolá. Fehrmannova stupnice opravdu sloužila s postupem času velice nepřizpůsobivě, následek byl její neoficiální rozšíření v každé pískovcové oblasti jiným měřítkem. Od roku 1976 se objevily v NDR další dva stupně obtížnosti VIId a VIIe. Autoři Dieška a Širla (1989) udávají dokonce i stupně s pomocnou kapitálkou M znamenající Meisterweg, VIIM1 – VIIM4. Je potřeba

zdůraznit, že do roku 1980 byly všechny obtížnosti stupně VIII a vyšší vlastně neoficiální. K neuznaným stupňům samozřejmě patřily i modifikace VII stupně jako VIId, VIIe, VIIM1 – VIIM4.

Obrázek 2: Mapa Labských pískovců v českém vydání (Dieška, Širl, 1989)

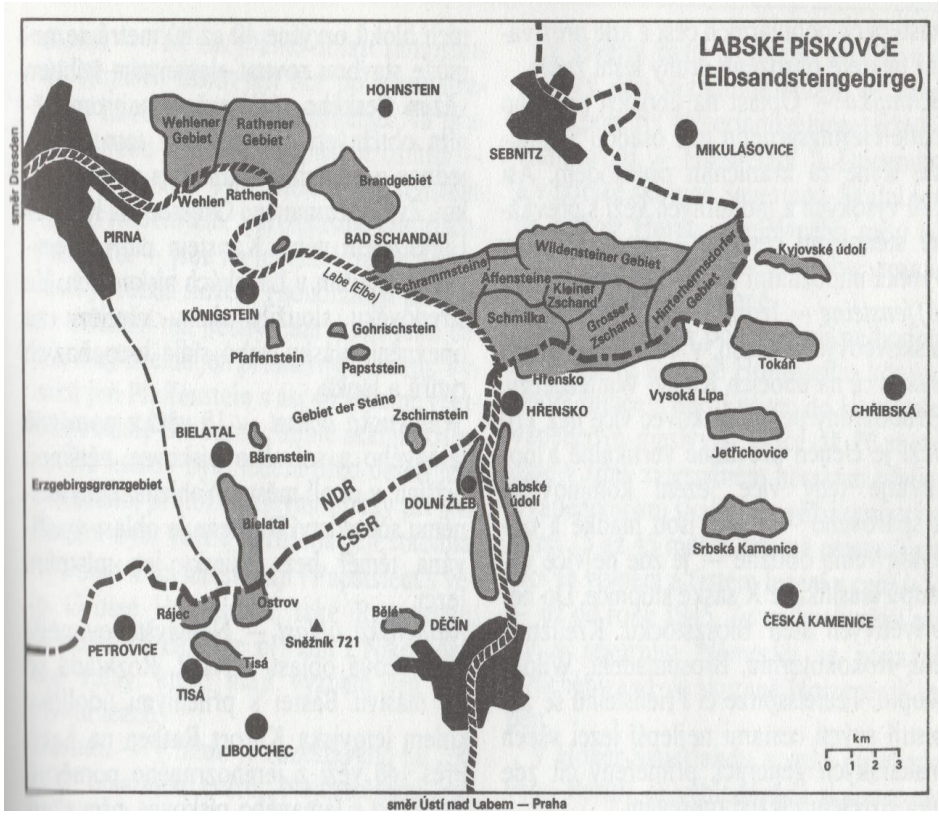

Obrázek 3: Mapa Labských pískovců v německém vydání (Friedrich, Glaser, Heinecke, D., Heinecke, F., Homel, Seifert, 2001)

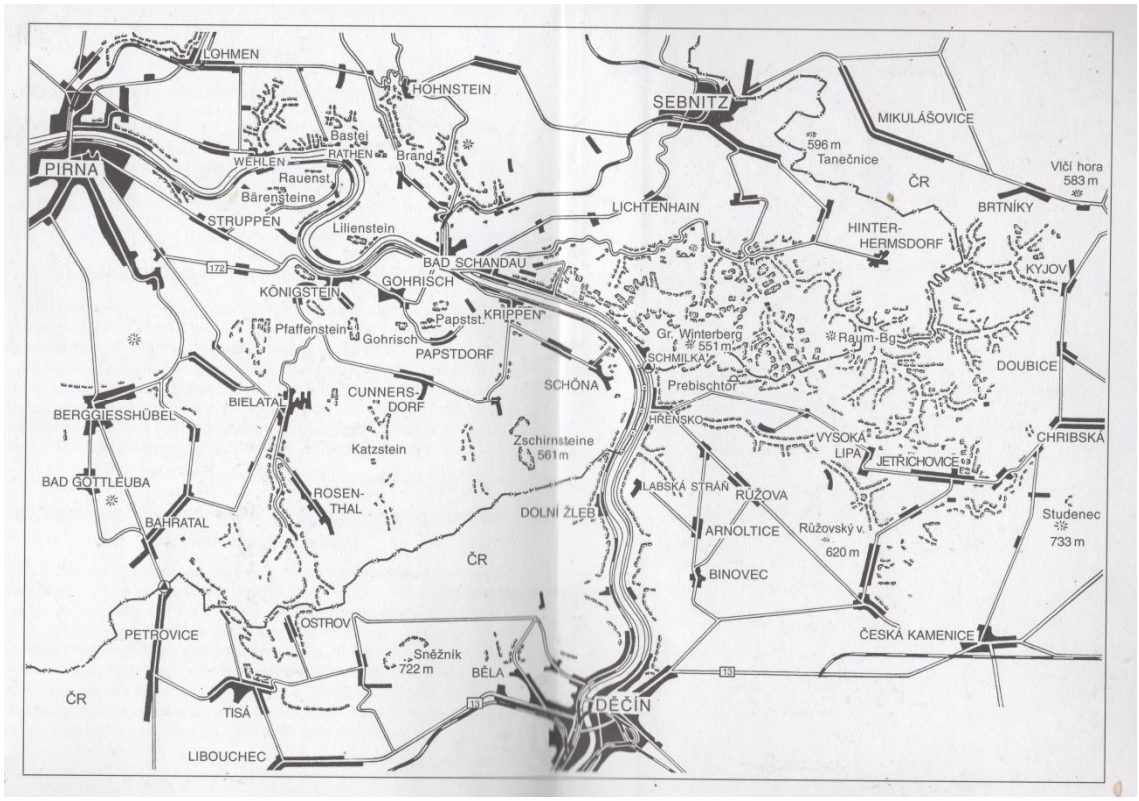

4.6 Vznik boulderingu

Budeme-li striktně lpět na přesném vzniku boulderingu, zřejmě nikdy se nedopátráme relevantního faktu. Názory jsou tak rozporuplné, že se liší i o více než sto let. Příkladem je názor Johna Gilla, který potvrzuje rozporuplnost faktem, že někteří historici a lezci spojují počátek boulderingu až se jménem amerického lezce Chrisem Sharmou v 90. letech 20. století.

Další tvrzení poukazují na 50. léta stejného století a opět na amerického lezce Johna Gilla, který se poprvé začal věnovat boulderingu takovým způsobem, že ho prosadil jako samostatný sport a definoval jeho hlavní zásady (Baláš, Strejcová, Vomáčko, 2008).

Avšak existují i skeptičtější názory, že John Gill viděl bouldering spíše jen jako jeden ze způsobů rozšíření gymnastiky (Synková, 2006).

Jiný možný počátek představuje Pierre Allain jako hlavní postava skupiny lezců, kteří působili ve Fontainebleau v meziválečném období. Sám Allain se k nim připojil ve 30. letech.

Již zmíněný Oscar Eckenstein a jeho lezení po velkých balvanech v 90. letech 19. století v Lake District, kterým podstatným způsobem přispěl k vyvíjející se filozofii a praxi v boulderingu, je další alternativou. Avšak za povšimnutí stojí, že až do nedávných let naprostá většina britských lezců autonomnost boulderingu neuznávala. Podle Johna Gilla se dokonce objevil fakt, že v 80. letech na území Skotska působil lezec, který označil svoji činnost za boulder climbing.

Pravdou ale zůstává, že za opravdu první a nejpravděpodobnější doložený počátek boulderingu lze považovat rok 1874, kdy byl v Paříži založen Ernestem Cézannem Club Alpin Français. A právě pařížští lezci se brzy na to seznámili s pískovcovými skalkami na území Fontainebleau.

Pro chápání boulderingu v současné době použijeme dvě definice. První od autorů Vomáčka a Boštíkové (2003, s. 17): *„Bouldering (z angl. boulder – balvan) – původně lezení po kamenech. V současné době lezecká disciplína, ve které se lezec snaží přelézt velmi obtížné lezecké kroky nízko nad zemí bez jištění.“* Druhá definice od Baláše, Strejcové a Vomáčka (2008, s. 8) je obšírnější: *„Bouldering chápeme jako formu sportovního lezení, ve které lezec překonává lezecký problém (bouldr) různé*

obtížnosti. Výška lezení nepřesahuje zpravidla hranici pro bezpečný doskok na zem (cca do tří metrů). Bouldering zaznamenal v posledních letech největší nárůst pozornosti. Stal se samostatnou soutěžní i nesoutěžní disciplínou.“

4.7 Fontainebleau

Zalesněná oblast Fontainebleau nacházející se jižně od Paříže je považována za jedno z největších a nejlepších míst v Evropě k provozování boulderingu. Se shodným názvem najdeme i blízké malé město. Svou popularitu si získalo i blízkostí Paříže. Balvany a menší skalky jsou materiálem pískovec s jemnou hrubostí zrnek, což umožňuje využít tření. Výška většiny skalek je čtyři až šest metrů, ale najdou se i hrůzu nahánějící deset metrů vysoké. Samotná klasifikace je podobné struktury jako francouzská, avšak je potřeba říci, že je o dost přísnější a poctivější. Unikátní záležitostí je barevné značení jednotlivých boulderů a okružních tras všech obtížností. Od žluté barvy pro začínající lezce až po bílou a černou znamenající horní strop obtížnosti. Značky označují například směr tras nebo skok v samotném boulderu. Ve Fontainebleau najdeme známé oblasti jako Trois Pignons, Bas Cuvier, Apremont, Franchard a L' Elephant.

4.7.1 Přelom 19. a 20. století

Na začátek je potřeba říci, že v pískovcových jeskyních ve Fontainebleau byly nalezeny petroglyfy z doby kamenné. Petroglyfy jsou obrazy, které je možné nalézt po celém světě a jejich společnou charakteristikou je opracování povrchu kamene nebo skály řezáním, dlabáním či obrušováním. S trochou fantazie si je tedy možné představit, že již lidé z dávných dob zde lezli na skalní útvary.

Slušelo by se také říci, že oblast kolem Fontainebleau nebyla jen doménou lezců, nýbrž i malířů, kterým především zalesněné části sloužily na konci 19. století jako předloha k impresionistickým obrazům.

K pochopení atmosféry, ve které vznikl Club Alpin Français a jehož členové pro sebe i další generace lezců objevili pískovcovou oblast Fontainebleau, je potřeba

nastínit historický kontext. Historie horolezectví se tehdy nacházela v „období po zlatém věku“. Stále vládla v Alpách tři jména Angličanů, Whymper, Mummery a Dent. Lezci z ostatních zemí se jim pochopitelně snažili přiblížit a postupem času se jim to také dařilo. Těžko říci, zdali se k francouzským lezcům donesly zprávy o skalním lezení v Anglii, které již tehdy provozovali Mummery a Dent, a o jeho skvělé přípravě a vlivu na samotné horolezectví v Alpách. Avšak jisté je, že lezení ve Fontainebleau prováděli lezci zcela záměrně jako jednu z alternativ k nácviku do Alpských hor. Zdejší hladký pískovec chudý na větší chyty byl tou nejlepší přípravou a tréninkem.

Podle Johna Gilla se s posunem o tři dekády vpřed od založení klubu objevil v oblasti spolek Groupe des Rochassier. Lezci z tohoto uskupení se scházeli ve Fontainebleau každou neděli, hledali jedinečné krátké cesty bez záměrného používání lana a zapsali do tamější historie prvními přelezy obtížností 3 a 4 francouzské stupnice. Největšími osobnostmi té doby byli Jacques Wehrlin, Pierre le Bec a André Jacquemart. První jmenovaný se zasloužil o zřejmě první boulder na světě obtížnosti 3, když vylezl spárou na Le Carré d'As v oblasti Cuvier, dnes pojmenovanou La Fissure Wehrlin.

Po šesti letech v roce 1914 Jacques de Lépiney posunul obtížnost o stupeň výše. Boulder s názvem La fissure Prestat v oblasti Cuvier byl ohodnocen na stupeň 4.

První světová válka znamenala stagnaci v mnoha oborech, ne jinak tomu bylo u boulderingu. S tím souvisí zastavení rozšiřování a posunování obtížnosti výše. Velkou ztrátou byl sám zhotovitel prvního boulderu Jacques Wehrlin, kterému se válka stala osudnou.

4.7.2 Pierre Allain

Rok po skončení první světové války byla založena Groupe de Haute Montagne. Někdy je také označována pouze zkratkou GHM. Skupinu zastřešoval francouzský Alpine Club. GHM měla tři důležité role. Za prvé byli jejími členy nejvýznamnější francouzští i světoví horolezci. Za druhé vytvářela a udržovala světovou třídu francouzského horolezectví a za třetí se skupina podílela na vytváření a přípravě řady průvodců.

Záměrná zmínka o Groupe de Haute Montagne měla posloužit k uvedení jednoho z nejvýznamnějších lezců Pierra Allaina, který vstoupil do skupiny počátkem roku 1930 jako mladý lezec. Někdy byl dokonce nazýván jako šlachovitý a svalnatý stroj. V roce 1934 posunul obtížnost v oblasti Cuvier Rempart boulderem s názvem

L'Angle Allain obtížnosti 5+. Dříve byla ale tato cesta označována jako první 6a, avšak s rozvojem lezeckých bot a lezení obecně byla obtížnost upravena na již zmíněných 5+.

Sám Pierre Allain si Fontainebleau velice považoval, avšak samozřejmě věděl o jeho konkurenci, jako byly například Calanques nebo Ardeny. Výstavní pozici v „Bleau", jak se někdy zkráceně Fontainebleau říká, pro něj měla oblast Cuvier, která čítá na 500 boulderů a z toho třetinu opravdu obtížných.

S odkazem na kapitolu Lake District, konkrétně na podkapitolu Situace po roce 1945, je potřeba si opět připomenout P. A. boty s pružnou a hladkou kaučukovou podrážkou na lezení. Pro přiblížení si je můžeme představit jako dnešní lezecké boty ale bez gumové podrážky, které se začaly vyrábět až v 70. letech ve Španělsku. Jak již bylo řečeno, jejich autorem byl sám Pierre Allain. Ve Fontainebleau byly zavedeny již v roce 1935, v roce 1948 s nimi vstoupil do komerční výroby a až v roce 1958 se objevily v Lake Distict. Je až neuvěřitelné, že se P. A. boty dostaly do oblasti jezer až za tak dlouhou dobu od svého vytvoření. Dodnes v menší či větší míře vychází většina výrobců lezeckých bot z těchto prototypů.

Za jeho proslulostí stojí nejen jeho lezecké a horolezecké umění ale i objev P. A. bot, první použití péřové bundy a duralové karabiny při bivakování, vynalezení prvního šplhadla a lapače skob a prosazování horolezectví bez vůdce. Za zmínku jistě stojí i jeho publikace Alpinisme et Compétition, která byla poprvé vydána v roce 1949 a bouldering ve Fontaneibleau je zde specifikován jako čisté lezení a samostatné umění. V neposlední řadě především právě Pierre Allain stál u pozvednutí Fontainebleau. *„A konečně a zejména, byl to on, kdo povýšil skály ve Fontainebleau do šlechtického stavu: reflektory filmových týdeníků zamířené na dva pařížské horolezce odhalily znamenitost nových – a na svou dobu revolučních koncepcí."* (Ballu, 1997, s. 153) Pro doplnění, druhým pařížským lezcem je myšlen Raymond Leiningeren, s kterým si Pierre Allain připsal v roce 1935 prvovýstup na Drus severní stěnou.

Jistě za zmínku stojí fakt, že až s Dědkem, což bylo přízvisko Pierra Allaina, si francouzští horolezci plně uvědomili účinky a důležitost lezeckého tréninku. Možnost na skalkách ve Fontainebleau začít kdykoli po pádu znovu, viset v neuvěřitelně malých chytech, osvojovat si přesné pohyby těla a pracovat s rovnováhou, to vše byla nejlepší průprava do vysokých hor. Samozřejmě nevylučoval ani lezení delších vápencových cest například v již zmíněných Calanques.

4.7.3 Nové obtížnosti po 2. světové válce

Na začátek této kapitoly je potřeba říci, že lezci i za válečných let na svoji vášeň nezapomněli. Za zmínku jistě stojí doložená umělá stěna v Paříži v období protektorátu počátkem 40. let 20. století. Vybudovali ji lezci z blízkého Fontainebleau, kterým bylo v lezení zabráněno (Baláš, Strejcová a Vomáčko, 2008).

Po odmlce, kterou představovala 2. světová válka, a po osvobození americkou armádou se však opět lezci do oblasti Fontainebleau vrátili. Podporu boulderingu tehdy představovaly dva nejaktivnější kluby. Cuvier Academic Club dominující do začátku 50. let, v kterém byli nejvýznamnějšími lezci Pierre Allain a René Ferlet, a Club Olympique de Billancourt, který převzal pomyslné žezlo od prvního jmenovaného klubu v 50. letech.

René Ferlet byl vedle hvězdného Dědka jeden z nejlepších lezců té doby ve Fontainebleau. A byl to právě on, který posunul obtížnost o krok vpřed. V oblasti Cuvier vylezl cestou La Marie – Rose první obtížnost 6a v roce 1946. Zajímavostí je, že stejně jako boulder s názvem L'Angle Allain byl z obtížnosti 6a snížen na 5+ tak i zde byla první určená obtížnost vyšší a tedy 6b. Později byla přehodnocena na dosud platných a oficiálních 6a.

Rok poté byl důležitý pro navržení prvních okružních tras Fredem Bernikem. Trasy představovaly spojení i sta boulderů po sobě na sebe navazující. Principem a cílem bylo překonávat skalní bludiště různou obtížností. Staly se užitečným tréninkem pro Alpské hory a zajímavé byly pro spojení hladkých, zvlněných a převislých stěn a hran, což kladlo největší nároky pro skloubení techniky, síly a vytrvalosti.

Další posunutí obtížnosti výše na sebe nenechalo dlouho čekat. V roce 1953 vylezl Robert Paragot, předseda již zmíněného GHM v letech 1965 – 1975, boulder s názvem La Joker v oblasti Cuvier ohodnoceného jako první obtížnost 6c/7a.

Během druhé poloviny 50. let a především na jejich konci se lezci pohybovali na pomezí magického sedmého stupně. Jeho potvrzení však patří až do 60. let. Asimilace s tamními skalkami, talent, síla a zvládnutí techniky dalo základ Michelu Libertovi k překonání boulderu L'Abattoir v Cuvier v roce 1960, obtížnost byla už magických 7a.

4.7.4 Vývoj v 60. a 70. letech

Dalo by se říci, že v 60. i 70. letech nastalo v oblasti Fontainebleau zpomalení přirozeného navyšování obtížnosti. Následujících sedmnáct let vývoj obtížností stagnuje. Pod vlivem filozofie jmen jako Pat Ament ale především John Gill, který jako průkopník v 50. letech v USA definoval hlavní zásady boulderingu, se i ve Fontainebleau začal razit atletický přístup. Jinými slovy řečeno, trénink lezců byl velice specifický s ohledem na právě lezený typ boulderů.

Srovnáme-li obtížnost ve Fontainebleau s jižní Dakotou v této době, kdy vylezl v roce 1965 John Gill boulder The Kamps Groove Direct americké obtížnosti 5.12+, francouzské 7a/ 7a+, tak jasně můžeme vidět světovou úroveň Fontainebleau.

Dlouhou stagnaci prolomil i díky zmíněnému specifickému tréninku Jerome Jean-Charles, který v roce 1977 otevírá nový stupeň obtížnosti 7b opravdu silovým boulderem v převisu s názvem Carnage v oblasti Cuvier. Bouldery těchto obtížností již lezce nutily dlouhodobě trénovat na nich samotných, pečlivě nacvičovat jednotlivé kroky a složité pozice těla. Lezci strávili i několik měsíců nacvičováním a přizpůsobování se boulderům než se jim je podařilo zdolat. Pomalu se tedy mění charakter bouldrování od dosud převažujících technických problémů ke spíše silovým.

Obtížnost 7c byla otevřena o šest let později Pierrem Richardem, když vylezl převislý boulder s názvem La Bérézina v oblasti Cuvier.

4.7.5 Jacky Godoffe a jeho výkony v 80. letech

S dosud žijící legendou Jackym Godoffem je spojen v 80. letech velký skok vpřed po dvou předchozích dekádách. Mladá generace v čele se zmíněným lezcem rychle přijala podobu boulderingu, jak ji známe dnes. Intenzivní trénink, obrovská motivace, soulad síly a techniky a snaha o co nejtěžší lezecké kroky. Místní klasifikace se rozrostla především díky Jacky Godoffovi, který ignoroval nemožnost jít výše v obtížnosti. V roce 1984 vylezl boulder s názvem C'était Demain v oblasti Cuvier Rempart a posunul tím klasifikaci již na stupeň 8a. Jednalo se tedy o první osmičku ve Fontainebleau.

A opět to byl Jacky Godoffe, který zdolal první boulder obtížnosti 8b s názvem Le Mouvement Perpétual v oblasti Cuvier v roce 1989.

Jen pro zajímavost, ženy nezůstávaly daleko za mužskými výkony. Pro ilustraci,

první boulder obtížnosti 8a s názvem Duel v oblasti Cuisiniere Crete Sud zdolala Catherine Miguel, která od druhé poloviny 90. let vládla mezi ženami.

4.7.6 Nové tisíciletí

Rok 2002 přinesl hned dva dodnes sporné a zatím neopakované přelezy. O první se zasloužil Jean-Pierre Bouvier boulderem s názvem Fou Rire v oblasti Franchard ohodnoceným na 8b+ až 8c. Druhý je připisován Francisu Héliasovi, který se boulderem Amazonia v oblasti Rocher Saint Germin snažil otevřít stupeň 8c. Oba případy nebyly oficiálně uznány a čekají na další přelezení.

Na první obtížnost stupně 8c ve Fontainebleau a na celkově teprve devátý boulder této klasifikace na světě si lezecký svět musel počkat o rok déle. V roce 2003 Sebastian Frigault vylezl již oficiálně uznávaný boulder této obtížnosti s názvem Trip Hop v oblasti Boissy aux Cailles. Bez povšimnutí nemůže zůstat fakt, že veškeré průlomové bouldery ve Fontainebleau byly do té doby vylezeny v oblasti Cuvier či Cuvier Rempart (viz obrázek 4). Až Sebastian Frigault tuto skutečnost změnil.

Podle autora Barta van Raaije (2002) se Fontainebleau doposud může pochlubit 1115 bouldery obtížnosti 7 a 8 stupně, jak uvádí ve svém průvodci. Dnes jich již samozřejmě existuje více.

Tabulka 4: Vývoj obtížnosti ve Fontainebleau

Rok	Název boulderu	Oblast	Lezec	Obtížnost (Fontaneibleau)
1908	La Fissure Wehrlin	Cuvier	Jacques Wehrlin	3
1914	La fissure Prestat	Cuvier	Jacques de Lépiney	4
1934	L'Angle Allain	Cuvier Rempart	Pierre Allain	5+
1946	La Marie – Rose	Cuvier	René Ferlet	6a
1953	La Joker	Cuvier	Robert Paragot	6c/7a
1960	L'Abattoir	Cuvier	Michelu Libertovi	7a
1977	Carnage	Cuvier	Jerome Jean-Charles	7b
1983	La Bérézina	Cuvier	Pierrem Richardem	7c
1984	C'Était Demain	Cuvier Rempart	Jacky Godoffe	8a
1989	Le Mouvement Perpétuel	Cuvier	Jacky Godoffe	8b
2003	Trip Hop	Boissy aux Cailles	Sebastian Frigault	8c

Obrázek 4: Mapa Fontainebleau (Godoffe, J., Montchaussé, J., Montchaussé, F., 1999)

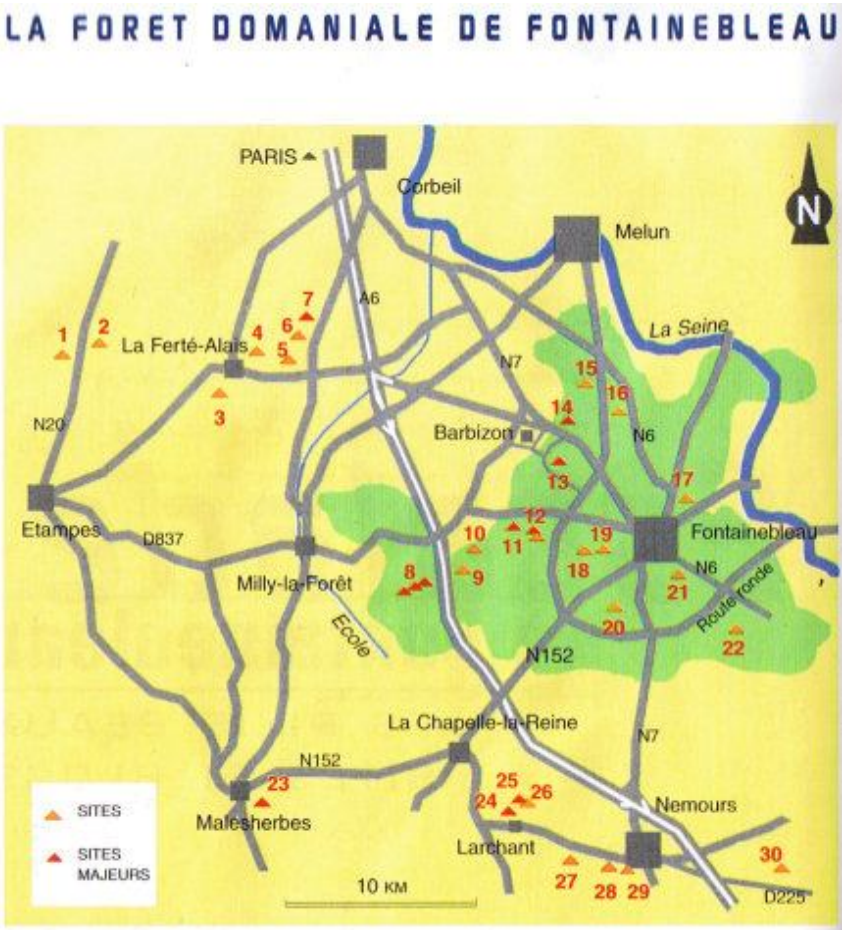

Nord

1 Étrechy
2 Chamarande
3 Le Pendu
4 Mondeville
5 Videlle / Les Roches
6 La Padôle
7 Beauvais

Forêt domaniale des Trois Pignons

8 Les Trois Pignons
9 Bois Rond / Drei Zinnen

Forêt domaniale de Fontainebleau

10 Rocher de Milly / Rocher de Corne-Biche
11 Franchard Isatis / Sablons / Hautes Plaines
12 Franchard Cuisinière / Ermitage
13 Apremont
14 Cuvier / Cuvier Rempart
15 Rocher Canon
16 Rocher Saint-Germain
17 Calvaire
18 Rochers des Gorges du Houx
19 Mont Aigu
20 Rocher des Demoiselles
21 Rocher d'Avon
22 Restant du Long Rocher

Sud

23 Buthiers
24 Éléphant
25 Rocher de la Dame Jouanne
26 Maunoury
27 Puiselet
28 Petit Bois
29 Rocher Gréau
30 Fosse aux loups

5 DISKUSE

Jak již bylo řečeno, snaha popsat horolezeckou a lezeckou obtížnost se objevuje od úsvitu těchto dvou sportovních entit. Od počáteční absence objektivity se příliš velký posun neuskutečnil, přesněji se zřejmě ani neuskuteční. Subjektivita lezcova hodnocení je přítomna vždy, jak uvádí Ballu (1997), Creasey (2000), Dieška a Širl (1989), Evans (2010), Šilhán (2001) a Thompson (2010), a je podporována především dojmy a právě zde již nastávají proměnné. Lezci mohou být typů spíše silových nebo vytrvalostních, jednomu jdou lépe plotny a druhému převislé stěny, roli hraje i postupná větší a větší specializace lezců na jednu disciplínu (obecně rozhodují proporce a dispozice lezce). Další problém nastává v kritériu hodnocení, o němž se literatura zmiňuje, avšak vždy jen velice okrajově a konkrétní odpovědi nedává. Je vhodnější zvolit měřítkem technickou obtížnost nejtěžšího úseku, průměrnou náročnost, odlišnost materiálu skal, délku cesty, míru nebezpečí, vliv klimatických podmínek či všechny současně? K problému s obtížností přispívá i historická neschopnost horolezeckých svazů i samotných horolezců a lezců přistoupit a domluvit se na jednotném hodnocení. Diverzifikace je však také dána lokálním vývojem a podmínkami (například jednotnost klasifikace pro pískovcové lezení v Sasku a sportovní cesty ve Francii není možná). S dnešními disciplínami volného lezení, sportovního lezení, technického lezení, ledového lezení, boulderingu, drytoolingu, feratového lezení atd. se vytvořily stupnice obtížností specifické pro každou zmíněnou disciplínu a změnu na jednotnou a komplexní stupnici obtížnosti čekat nemůžeme. Čas tedy rozhodl za nás.

K již zmiňované problematice přesnosti jednotlivých stupňů obtížnosti lze obecně říct, že čím obtížnější je cesta, tím přesněji bývá ohodnocena. Takové cesty totiž vzbuzují diskuze, pře a často se obtížnost upravuje. Vyjma samozřejmě cest, které mají jen jediné přelezení, a ještě nedošlo ke korekci ze strany dalších lezců.

Z výsledků vývoje lezeckých klasifikačních stupnic, viz tabulky 1, 2 a 4, je zřejmý rok navýšení obtížnosti (evidentní je také rozkolísanost, nelze hovořit o pravidelné progresi), název cesty, oblast nebo skalní útvar, jméno lezce či lezců a chronologická posloupnost stupňů obtížnosti.

Z tabulek 1, 2 a 4 lze dále vypozorovat typický jev otevřených stupnic. U nižších obtížností se stupně objevují bez nutnosti značení + nebo -. Naopak na druhém konci škály se pro detailnější popis obtížnosti používají k rozlišení jednoho stupně písmena a,

b a c. Dnes se dokonce lezci uchylují k ještě podrobnějšímu měřítku, když přidávají k číslici a písmenu i znaménko + nebo -. Vznikají tak například bouldery obtížnosti 8c+. S nadsázkou by se dalo říct, že se lezci bojí otevřít boulderový stupeň 9a. Ne jinak je tomu u sportovního lezení, kdy se současný vrchol pohybuje na obtížnosti 9b+, především díky našemu lezci Adamu Ondrovi a jeho cestám Change a La Dura Dura.

Podle autorů Evans (2010), Hasse (2000), Thompson (2010) a článků A short history of Lakeland climbing, part I – IV byly v Lake District a v Sasku zaznamenány první ojedinělé skalní výstupy již v první polovině 19. století. Následoval dlouhý skok půl století, Lake District bylo však napřed oproti Sasku, a stupnice se otevíraly dalšímu stupni. Tato počáteční pochopitelná pomalost vývoje způsobená především malou popularitou lezení (skalnímu lezení se věnovala jen hrstka nadšenců), téměř žádným vybavením, zkušenostmi atd. byla však vystřídána nárůstem stupňů v rozmezí prodlev 1 roku (například Sasko 1986 – 1987) až 35 let (Lake District 1914 – 1949). V oblasti Fontainebleau se pomalý počáteční nárůst neuskutečnil, z důvodu absence ojedinělých prvovýstupů jako v případě dvou předchozích oblastí.

Zajímavou analogii můžeme najít u Lake District a u Saska, kdy se v první polovině 20. století vyskytují pauzy mezi navýšením stupňů již zmíněných 35 a 31 let (Sasko 1921 – 1952). Příčinu stagnace musíme hledat u každé oblasti rozdílnou. V případě Lake District tkvěla v tradicionalismu tamějších lezců, znamenající dlouhé odpírání skob a kvalitnějších lan. U Saska musíme zřejmě hledat příčinu stagnace v nadčasovém výkonu z roku 1921 na Kuniskante a také ve Fehrmannových pravidlech, které postupem času vývoj brzdily (Hasse, 2000). Dále lze u obou oblastí přidat vliv skutečností obecně nepříznivých, obě světové války, finanční krize ve 30. letech a odliv nejlepších lezců do Ameriky, kde byly právě tehdy otevírány nejtěžší cesty.

Výstavní postavení mezi lezeckými osobnostmi a vyzdvihnutí na piedestal zaslouží Bernd Arnold v Sasku, který za šestnáct let posunul obtížnost o pět stupňů výše (viz tabulka 2). Avšak i v Lake District a Fontainebleau se objevili lezci, kteří posunuli obtížnost víckrát než jednou. V prvním případě to byl Pete Livesey, který v rozmezí tří let rozvinul tamější klasifikace o dva stupně a v případě druhém se jedná o Jacky Godoffa, který dokázal to samé v pěti letech (viz tabulky 1 a 4).

Největší posun v obtížnosti v čase se pak objevuje ve spojení se jmény lezců Pete Livesey a Ron Fawcet v Lake District, posunutím obtížnosti výše shodně za pět let o tři stupně (viz tabulka 1). V Sasku pak to samé avšak sám dokázal Bernd Arnold (viz tabulka 2).

Obecně lze tedy konstatovat, že za navýšením lezecké obtížnosti v daných oblastech vždy stály, stojí a budou stát výjimečné lezecké osobnosti, všudypřítomná lezcova touha otevřít nový stupeň a samotná skalní oblast nabízející možnosti pro posun klasifikace. Mezi další konkrétnější faktory, které se podílejí nikoli vždy však stejnou měrou na navyšování lezecké obtížnosti, se řadí inovace ve vybavení, nové způsoby jištění, zajišťování a stavění cest, zvyšující se technika lezců, specializující se příprava a trénink lezců a změny ve stylu vylezení cesty.

Zmíněné konkrétnější faktory však neplatí pro každou ze tří oblastí. Stavění, jako specifický styl přelezení určitého problému v cestě, se objevilo pouze v Sasku. Zajišťování se smyčkami, díky kterému se posunula obtížnost především v Lake District, najdeme u již zmíněné oblasti a u Saska. Specializující se přípravu a trénink lezců je pak typický především pro Fontainebleau.

Důležité je také podotknout, že pískovcová stupnice v Sasku je ryze charakteru lokálního, tedy ji nelze aplikovat nikde jinde na světě. Oproti tomu klasifikace v Lake District, kde je používaná anglická stupnice, je rozšířena po celé Velké Británii (Thompson, 2010). Do konfrontace s oběma předešlými můžeme dát boulderovou stupnici ve Fontainebleau („Fb klasifikace“), která je vedle Hueco klasifikace („V klasifikace“) nejrozšířenější na světě.

S odkazem na diplomovou práci Kristýny Donátové (2008), zabývající se pískovcovým lezením u nás od druhé světové války po současnost, která v podkapitole Klasifikace vedla rozhovory o saské klasifikační stupnici se čtyřmi lezci, se vyskytují zajímavé názory stojící za zmínění. Opomeneme rozdíly ve výpovědích a zaměříme se spíše na obecná konstatování, jinak řečeno dáme přednost syntéze před analýzou.

Lezci se shodují na faktu, že v Labském údolí oproti německé části Saska je obtížnost tvrdší. Příčinu hledají ve faktu, že první cesty u nás dělali Sasové. Měli u sebe doma nalezeno a u nás se chtěli předvést, tudíž dávali tvrdší ohodnocení.

Dále se lezci shodují na velké subjektivnosti klasifikace a na srovnané klasifikaci v německé části Saska, kde v obtížnosti mají podle nich pořádek na rozdíl od nás.

Shoda panuje také nad dosud neřešeným problémem překlasifikování cest v Labském údolí. Uzavřená šestimístná stupnice totiž tehdy způsobila, že lezci nepoužívali vyšší stupeň. Proto se stávalo, že mnohdy byla cesta reálné obtížnosti stupně VII a těžší oklasifikována jako VI. Dnes z toho důvodu může docházet lehce k přecenění cest lezci. Překlasifikování by tedy bylo přínosným krokem.

Pokud bychom hledali vliv těchto tří oblastí na světové lezení, odpověď by zněla asi takto. Bez výjimky stojí u počátků disciplín: tradiční lezení – Lake District a Sasko, pískovcové skalní lezení – Sasko a bouldering – Fontainebleau. Všechny tři také daly vzniknout sportovnímu lezení. První dvě zmíněné oblasti stály u revoluční změny v 19. století, když se lezci začali soustředit na samotnou cestu určité obtížnosti a nikoli na skálu jako takovou. Fontainebleau zas společně s Lake District stály u počátků uvědomění si vlivu tréninku na skále jako výborné přípravy do velehor. Nacházíme zde tedy i vliv oblastí na horolezectví.

Tím, že jsme se v práci zaměřili na vývoj klasifikačních stupnic, které se stále vyvíjejí a budou vyvíjet, je její další uplatnění omezené. Avšak svým historickým neměnným vývojem a objektivním zhodnocením může sloužit jako výchozí bod pro další práce zabývající se například detailněji pouze jednou lezeckou oblastí. Výsledky práce také napomůžou odborníkům a lezcům, kteří jejich pomocí mohou lépe pochopit historické paralely a analogie především mezi těmito třemi oblastmi ale i v přesahu do horolezectví.

Jako doporučení dalšího výzkumu by jistě stálo za zmínku otevřít problematiku vývoje lezeckých klasifikačních stupnic v celé Evropě v konfrontaci s USA nebo i dalšími oblastmi na jiných kontinentech.

6 ZÁVĚR

Posoudili jsme vývoj lezeckých klasifikačních stupnic v Lake District, v Sasku a ve Fontainebleau. Tyto konkrétní oblasti byly vybrány zcela záměrně, a to pro své prvenství ve třech disciplínách, tradiční lezení, pískovcové skalní lezení jako forma tradičního lezení a bouldering. První zmíněný pojem reprezentuje Lake District a Sasko, druhý pouze Sasko a třetí oblast Fontainebleau. Důležité je také podotknou, že všechny tři lezecké oblasti byly vybrány z důvodu, že daly vzniknout sportovnímu lezení.

Mezi nejpodstatnější odkazy těchto oblastí patří revoluční změna v soustředění lezců na samotnou cestu určité obtížnosti a nikoli na zdolání skály jako takové, objevení vlivu tréninku na skalách do velehor, mnohé inovace v lezeckém vybavení, které přispěly k navýšení obtížnosti, bezpečnosti a komfortu, a v neposlední řadě zpopularizování lezení jako sportu, který se dnes těší stále větší oblibě.

Z výsledků pramení analogie v historickém vývoji etap v Lake District a v Sasku. Dále fakta, že největší nárůst nových stupňů byl vždy spojen s velkou lezeckou osobností, že nelze vypozorovat pravidelnou progresi lezeckých klasifikačních stupňů a že se objevila stagnace v navyšování nejtěžších stupňů obtížnosti především v Lake District a v Sasku v první polovině 20. století.

Práce také potvrdila, že lezecké klasifikační stupnice budou stále věcí nedokonalou a subjektivní i přes viditelnou snahu objektivizace. Stvrdila také, že se klasifikace stává stále specifičtější a konkrétnější ve smyslu terénu lezení, způsobu lezení a dalším podmínkám, z příčiny oblastních skalních specifik. Dále práce zprostředkovává kořeny problémů, které si neseme i do dnešních dob, viz otázka překlasifikování cest v Labském údolí nebo problém domluvy na obtížnosti mezi lezci a horolezeckými svazy.

7 LITERATURA

1. BALÁŠ, J., STREJCOVÁ, B., VOMÁČKO, L. *Lezeme a šplháme.* Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2272-6.
2. BALLU, Y. *Horolezci.* Praha: Brána, 1997. ISBN 80-85946-75-0.
3. BONINGTON, CH., SALKELDOVÁ, A. *Slavné výstupy: kronika světového horolezectví.* Vsetín: Trango, 1995, ISBN 80-901977-0-1.
4. COHEN, L. *Research methods in education.* London: Croom Helm, 1980. ISBN 0856649171.
5. CREASEY, M. *Horolezectví.* Dobřejovice: Rebo Productions , 2000. ISBN 80-7234-148-0.
6. DIEŠKA, I., ŠIRL, V. *Horolezectví zblízka.* Praha: Olympia, 1989.
7. EVANS, B. *Scrambles in the Lake District.* Milnthorpe: Cicerone Press, 2010. ISBN 1849651167.
8. FRIEDRICH, J., GLASER, CH., HEINICKE, D., HEINICKE, F., HOMEL, D., SEIFERT, F. *Kletterführer Sächsische Schweiz.* Dresden: Berg & NaturVerlag Peter Rölke, 2001. ISBN 3-934514-03-0.
9. GILL, J. John Gill´s Website [online]. Poslední revize 17.11.2012 [cit. 2012-20-12]. Dostupné z: http://johngill.net/
10. GODOFFE, J., MONTCHAUSSÉ, J., MONTCHAUSSÉ, F.: *Escalade à Fontainebleau.* Paris: Guide Arthaud, 1999. ISBN 2700311906.
11. HASSE, D. *Wiege des Freikletterns.* München: Bergverlag Rother, 2000. ISBN 3-7633-8103-1.
12. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
13. KELLY, H. M., DOUGHTY, J. H. A short history of Lakeland climbing, Part I, 1802 - 1934. *Fell and Rock Climbing Club Journal* [online]. 1937, Lakeland Number [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://manage.hotscot.net/customer_images/FA00F036-E183-44C7-A38C-40C3F0D4FE18/archive%20articles/lakeland%20climbing%201.pdf.
14. KENYON, R., MURRYA, L. A short history of Lakeland climbing, Part IV, 1970 - 1975. *Fell and Rock Climbing Club Journal* [online]. 1986, Needle Centenary Number [cit. 2012-11-20]. Dostupné z:

http://manage.hotscot.net/customer_images/FA00F036-E183-44C7-A38C-40C3F0D4FE18/archive%20articles/lakeland%20climbing%204.pdf.

15. *Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách* [online]. [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: http://www.horosvaz.cz/res/data/003422.pdf.
16. PROCHÁZKA, V a kol. *Horolezectví*. [1. přeprac. vyd.]. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-037-6.
17. RAAIJ, V. B. *Fountainebleau – 1115 straight ups in Fountainebleau.* Rotterdam: Axis, 2002. ISBN 9080749214.
18. SYNKOVÁ, L. *Bouldering.* Brno: 2006. 71 s., příl. Diplomová práce na Fakultě sportovních studií, Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jan Ondráček.
19. ŠAJNOHA, M a kol. *Horolezectví: učebnica pre školenie cvičitel'ov.* Bratislava: Šport, 1990. ISBN 80-7096-038-8.
20. ŠILHÁN, F. *Cesta do hor.* Brno: Montana, 2001.
21. THOMPSON, S. *Unjustifiable risk? The Story of Britisch Climbing.* Milnthorpe: Cicerone Press, 2010. ISBN 978-1-85284-627-5.
22. VOMÁČKO, L. *Ke struktuře výkonu ve sportovním lezení v souvislosti s obecnými a speciálními testy pohybové výkonnosti a osobnostního profilu lezce.* Praha: 2008. 141 s., příl. Disertační práce na FTVS UK. Vedoucí práce Jan Neuman.
23. VOMÁČKO, L., BOŠTÍKOVÁ, S.: *Lezení na umělých stěnách.* Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0406-4.
24. VOMÁČKO, L., VOMÁČKOVÁ, S. Sportovní lezení a jeho místo v horolezeckých disciplínách. In. TILINGER, P., RYCHTECKÝ, A., PERIČ, T., (ed.). *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí: sborník příspěvků národní konference - Praha 1. - 4. února 2001.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001, díl 1., s. 216-222.
25. WHILLANCE, P. A short history of Lakeland climbing, Part III, 1960 - 1969. *Fell and Rock Climbing Club Journal* [online]. 1986, Needle Centenary Number [cit. 2012-12-3]. Dostupné z: http://manage.hotscot.net/customer_images/FA00F036-E183-44C7-A38C-40C3F0D4FE18/archive%20articles/lakeland%20climbing%203.pdf.
26. WILKINSON, G. A short history of Lakeland climbing, Part II, 1935 - 1959. *Fell and Rock Climbing Club Journal* [online]. 1986, Needle Centenary Number [cit. 2012-11-24]. Dostupné z:

http://manage.hotscot.net/customer_images/FA00F036-E183-44C7-A38C-40C3F0D4FE18/archive%20articles/lakeland%20climbing%202.pdf.